

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA
CENTER ZA RAZVOJ KNJIŽNIC
CeZaR

**STROKOVNA IZHODIŠČA ZA IZVAJANJE KNJIŽNIČNE
DEJAVNOSTI ŠOLSKIH IN SPLOŠNIH KNJIŽNIC OB UPORABI
SKUPNIH VIROV**

na območju, ki ga s knjižnično dejavnostjo pokriva splošna knjižnica

Lenart

Stanislav Bahor

Eva Kodrič-Dačić

Gorazd Vodeb

Ljubljana, 2008

Kazalo vsebine

1	IZHODIŠČA ZA RAZISKAVO IN METODOLOGIJA OBRAVNAVE	5
2	ZAKONODAJA, KI UREJA PODROČJE KNJIŽNIČNE DEJAVNOSTI KOT JAVNE SLUŽBE	6
2.1	Zakon o lokalni samoupravi	6
2.2	Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja	6
2.3	Zakon o knjižničarstvu	6
2.4	Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe	7
2.4.1	Minimalne zahteve za splošne in za šolske knjižnice, ki so določene v Pravilniku	8
2.4.2	Ustrezen obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva,	8
2.4.3	Ustrezno število ustrezno usposobljenih strokovnih delavcev	10
2.4.4	Ustrezen prostor in oprema	11
2.4.5	Zahteve glede organizacije knjižnične dejavnosti splošnih knjižnic	12
3	IZVAJANJE KNJIŽNIČNE DEJAVNOSTI KOT JAVNE SLUŽBE V OBČINAH BENEDIKT, CERKVENJAK, SVETI JURIJ V SLOV. GORICAH, LENART, SVETA ANA IN SVETA TROJICA	14
3.1	Pregled stanja: splošne knjižnice	14
3.1.1	Splošne knjižnice na področju občin Lenart, Benedikt, Cerkevjak, Sveti Jurij v Slov. Goricah, Lenart, Sv. Ana in Sveta Trojica	15
3.2	Nova mreža splošnih knjižnic na območju področju občin Lenart, Benedikt, Cerkevjak, Sveti Jurij v Slov. goricah, Lenart, Sv. Ana in Sv. Trojica	15
3.3	Izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe v občini Sv. Ana glede na minimalne zahteve Pravilnika	17
3.4	Pregled stanja: šolske knjižnice	18
3.4.1	Statistični podatki o šolskih knjižnicah na območju UE Lenart v letu 2006	18
3.4.2	Knjižnično gradivo v šolskih knjižnicah na območju UE Lenart	19
3.4.3	Zaposleni strokovni delavci v šolski knjižnici	21
3.4.4	Prostorski pogoji	21
3.5	Izpolnjevanje minimalnih pogojev za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe v letu 2006	21
3.5.1	Šolske knjižnice na območju Upravne enote Lenart v občinah Benedikt, Cerkevjak, Sveti Jurij v Slov. Goricah, Lenart, Sveta Ana in Sv. Trojica.	22
3.5.2	Sklop I. Organiziranost	22

3.5.3	Sklop II. – Gradivo	23
3.5.4	Sklop III. – »Strokovni delavci«	27
3.5.5	Sklop IV. – »Prostor in oprema«	27
3.5.6	Končni rezultati merjenja izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika	28
3.5.7	Izpolnjevanje minimalnih pogojev v šolskih knjižnicah : celostno	30
4	IZVAJANJE DEJAVNOSTI ŠOLSKE IN SPLOŠNE KNJIŽNICE OB UPORABI SKUPNIH VIROV: KVAANTITATIVNI PRIKAZ PREDPISANIH MINIMALNIH POGOJEV ZA SPLOŠNO IN ŠOLSKO KNJIŽNICO V OBČINI SVETA ANA	32
4.1	Splošna izhodišča	32
4.1.1	Status	32
4.1.2	Knjižnično gradivo	33
4.1.3	Strokovni delavci	33
4.1.4	Prostor in oprema	34
4.1.5	Odprtost	34
4.2	Projekcija na primeru občine Sveta Ana	34
4.2.1	Obseg knjižnične zbirke	35
4.2.2	Prirast gradiva	35
4.2.3	Izbor knjižničnega gradiva	36
4.2.4	Ureditev gradiva	36
4.2.5	Število delavcev v knjižnici	37
4.2.6	Prostor za izvajanje knjižnične dejavnosti	37
4.2.7	Tehnična in druga oprema knjižnice	38
4.2.8	Odprtost	39
5	ZAKLJUČKI	39
	LITERATURA	40

Kazalo tabel

Tabela 1: Občine na območju UE Lenart - število prebivalcev, velikost občin in vzgojnoizobraževalne ustanove.	14
Tabela 2: Občine na območju UE Lenart – organizacija knjižnične dejavnosti kot javne službe.	15
Tabela 3: Stanje v Matični knjižnici Lenart v letu 2006	15
Tabela 4: Število prebivalcev po občinah in krajevnih skupnostih	16
Tabela 5: Vzorčni primer krajevne knjižnice občine Sveta Ana	18
Tabela 6: Občine na območju UE Lenart – osnovne šole, število oddelkov ter število učencev in strokovnih delavcev v osnovnih šolah na tem območju	18
Tabela 7: Knjižnična zbirka. Obseg knjižničnega gradiva v šolskih knjižnicah na območju UE Lenart – število enot.	19
Tabela 8: Knjižnična zbirka. Prirast knjižničnega gradiva v šolskih knjižnicah na območju UE Lenart – število enot.	20
Tabela 9: Knjižnična zbirka. Izbor knjižničnega gradiva v šolskih knjižnicah na območju UE Lenart – število naslovov.	20
Tabela 10: Zaposleni strokovni delavci v šolskih knjižnicah na območju UE Lenart – število oseb in EPZ.	21
Tabela 11: Velikost prostorov v šolskih knjižnicah na območju UE Lenart.	21
Tabela 12: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Izvajanje knjižnične dejavnosti glede na 2. člen ZKnj-1. Sklop I.: »Organiziranost«.	22
Tabela 13: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Podsklop »Obseg gradiva«. Knjižnična zbirka – število enot.	24
Tabela 14: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Podsklop »Obseg gradiva«. Knjižnična zbirka – prirast gradiva – število enot in odstotek izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika.	24
Tabela 15: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Podsklop »Izbor gradiva«. Knjižnična zbirka – izbor gradiva – število naslovov leposlovnega in strokovnega gradiva ter odstotek izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika.	25
Tabela 16: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Podsklop »Ureditev gradiva«. Knjižnična zbirka – ureditev gradiva in odstotek izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika.	26
Tabela 17: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Sklop II. »Gradivo« - odstotek izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika. Prikaz za posamezne podsklope in celoten sklop II. »Gradivo«.	26
Tabela 18: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Sklop III. – »Strokovni delavci« - odstotek izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika.	27
Tabela 19: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Sklop IV. – »Prostor in oprema« - odstotek izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika.	28
Tabela 20: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Rezultati merjenja izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika.	28
Tabela 21: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Rezultati merjenja izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika za razvrstitev knjižnic v 2. in 3. kategorijo razvitosti.	29
Tabela 22: % izpolnjevanja minimalnih pogojev na celotnem področju	30

1 IZHODIŠČA ZA RAZISKAVO IN METODOLOGIJA OBRAVNAVE

Knjižnični sistem Slovenije sestavljajo različne vrste knjižnic, katerih večji del predstavljajo knjižnice, ki so organizirane v okviru zavodov, ki izvajajo vzgojno-izobraževalne in študijsko raziskovalne procese. Te knjižnice so namenjene za podporo dejavnosti teh zavodov in imajo zato tudi temu primerne specifične naloge, opredeljene v zakonih, ki urejajo področje šolstva in visokega šolstva. Namenjene so učencem, dijakom in študentom ter strokovnim delavcem zavodov. Med temi vrstami knjižnic je največ šolskih knjižnic (to so knjižnice osnovnih in srednjih šol, ki jih je cca 650). Ker mora vsaka šola po zakonu imeti knjižnico, so te knjižnice skupaj s šolami in njihovimi podružnicami organizirane v vsaki slovenski občini.

Za razliko od šolskih knjižnic so splošne knjižnice namenjene vsem prebivalcem lokalne skupnosti: odprte in dostopne morajo biti vsem, ki potrebujejo in si želijo izobraževanja, branja in sprostitve. Splošne knjižnice naj bi predstavljale socialni prostor, kjer naj bi člani skupnosti zadovoljevali tako svoje informacijske in kulturne potrebe, kot tudi potrebe po druženju in sprostitvi. Ker nima nobena druga kulturna institucija v naši družbi tako demokratičnega značaja, je pomembno, da podpiramo razvoj mreže splošnih knjižnic.

Lokalne skupnosti so svojim prebivalcem dolžne zagotoviti izvajanje knjižnične dejavnosti na svojem področju. Obseg in način organiziranosti te dejavnosti določa zakonodaja, ki ureja področje knjižničarstva. Ta predpisuje mrežo splošnih knjižnic, ki naj bi s krajevnimi knjižnicami pokrivala naselja oziroma območja z nad 1500 prebivalci.

Ker je organizacija krajevne knjižnice po zakonskih normativih za marsikatero lokalno skupnost težko finančno breme, so se pojavili različni predlogi, kako racionalizirati stroške, ki nastajajo pri izvajanju knjižnične dejavnosti. Eden izmed njih je tudi združevanje splošne in šolske knjižnice. Glede na knjižnični sistem, ki je v Sloveniji uveljavljen in zakonsko določen, ter na izkušnje v tujini, predlagamo drugačno rešitev. Vsaka od knjižnic naj deluje v okviru predpisanih zakonskih določil, vendar naj za izvajanje svojih funkcij uporabljata skupne (razpoložljive) vire.

V krajih, kjer obstajajo šolske knjižnice, bi dejavnost splošne knjižnice lahko izvajali v prostorih šolske knjižnice. Pri tem bi obe vrsti knjižnic morali izpolnjevati predpisane minimalne pogoje. Taka rešitev pa je le izhod v sili, saj lahko splošna knjižnica ustrezno razvija svoje dejavnosti le kot samostojna entiteta.

Da bi lahko ustrezno utemeljili tako rešitev, smo v nadaljevanju predstavili zakonodajo, ki določa delovanje šolskih in splošnih knjižnic, pregledali stanje na področju izvajanja knjižnične dejavnosti v UE Lenart ter na primeru Sv. Ane izdelali smernice za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe za šolsko in splošno knjižnico na skupnih virih.

Raziskava upošteva podatke o knjižnicah na področju UE Lenart, ki jih je v okviru rednih statističnih meritev o delu splošnih knjižnic v letu 2006 zbral Center za razvoj knjižnic (CeZaR) pri NUK ter ocene razvitosti Matične knjižnice Lenart v letu 2005, ki jo je izdelal CeZaR kot mnenje za vpis v razvid knjižnic. Podatke o šolskih knjižnicah za leto 2006 je CeZaR zbral na podlagi posebnih statističnih vprašalnikov, na osnovi katerih so bile po metodologiji izdelave mnenj za potrebe razvida izdelane ocene o njihovi razvitosti.

2 ZAKONODAJA, KI UREJA PODROČJE KNJIŽNIČNE DEJAVNOSTI KOT JAVNE SLUŽBE

Izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe v upravnih enotah urejajo trije zakoni: Zakon o lokalni samoupravi, Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja ter Zakon o knjižničarstvu.

2.1 Zakon o lokalni samoupravi

Zakon o lokalni samoupravi (uradno prečiščeno besedilo) (v nadaljevanju ZLS-UPB2) (Ur.l. RS, št. 94/2007) v 13. členu določa, da mora biti občina sposobna zadovoljevati potrebe in interese svojih prebivalcev in izpolnjevati druge naloge v skladu z zakonom. Med pogoji, ki morajo biti zagotovljeni, je navedena tudi knjižnica. V dvanajstem odstavku 21. člena ZLS-UPB2 pa je med nalogami občin navedeno, da občina:

"pospešuje kulturnometniško ustvarjalnost, omogoča dostopnost do kulturnih programov, zagotavlja splošnoizobraževalno knjižnično dejavnost ter v skladu z zakonom skrbi za kulturno dediščino na svojem območju".

2.2 Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (v nadaljevanju ZOFVI), ki ureja pogoje za opravljanje ter določa način upravljanja in financiranja vzgoje in izobraževanja na področju predšolske vzgoje, osnovnošolskega izobraževanja, vzgoje in izobraževanja otrok, mladoletnikov in mlajših polnoletnih oseb s posebnimi potrebami, osnovnega glasbenega izobraževanja, nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja, srednjega strokovnega in tehniškega izobraževanja, srednjega splošnega izobraževanja, višjega strokovnega izobraževanja, vzgoje in izobraževanja v domovih za učence in v dijaških domovih ter izobraževanja odraslih v 68. členu opredeljuje šolske knjižnice na naslednji način:

»Sola ima knjižnico. Knjižnica zbira knjižnično gradivo, ga strokovno obdeluje, brani, predstavlja in izposoja ter opravlja informacijsko-dokumentacijsko delo kot sestavino vzgojno-izobraževalnega dela v šoli«.

2.3 Zakon o knjižničarstvu

Javno službo na področju knjižnične dejavnosti ureja Zakon o knjižničarstvu (v nadaljevanju ZKnj-1) tako, da določa dejavnost, ustanovitev, financiranje in nadzor knjižnic, ki se financirajo iz javnih sredstev. Knjižnična dejavnost kot javna služba je opredeljena v 2. členu Zakona o knjižničarstvu. Izvajajo jo javni zavodi, na podlagi koncesije pa tudi druge pravne osebe in posamezniki. Njen obseg se določi s programom dela in finančnim načrtom oziroma s koncesijsko pogodbo.

V 7. členu ZKnj-1 navaja vrste knjižnic. Knjižnica je pravna oseba ali njena organizacijska enota, ki izvaja knjižnično dejavnost. Med vrstami knjižnic navaja splošne, šolske, visokošolske, specialne in nacionalno knjižnico.

V 19. členu ZKnj-1 je določeno, da splošna knjižnica postane samostojna pravna oseba, če izvaja knjižnično dejavnost za okvirno 10.000 in več prebivalcev. Knjižnica, ki izvaja to dejavnost za območje z manjšim številom prebivalcev, je enota samostojne knjižnice.

V 20. členu ZKnj-1 so določene dolžnosti občin glede izvajanja knjižnične dejavnosti kot javne službe. Vsaka občina mora zagotoviti knjižnično dejavnost za svoje občane tako, da ustanovi

splošno knjižnico sama ali skupaj z drugimi občinami, ali tako, da poveri opravljanje te dejavnosti s pogodbo drugi splošni knjižnici v soglasju z njenim ustanoviteljem. Če ustanovi več občin skupaj splošno knjižnico, določijo medsebojne pravice in obveznosti v aktu o ustanovitvi. Tretji odstavek navedenega člena izrecno navaja, da če občina ne zagotovi knjižnične dejavnosti za svoje prebivalce, stori to država na njen račun.

V 21. členu ZKnj-1 so določeni posebni pogoji za vpis splošne knjižnice v sodni register. Splošne knjižnice se lahko registrirajo za izvajanje knjižnične dejavnosti na podlagi odločbe o izpolnjevanju pogojev iz 36. člena ZKnj-1, ki jo predloži ustanovitelj.

V 22. členu ZKnj-1 je navedeno, da mora splošna knjižnica trajno izpolnjevati pogoje iz 36. člena tega zakona. Ministrstvo, pristojno za kulturo, vsaka tri leta za vsako splošno knjižnico ugotavlja izpolnjenost pogojev oziroma določi rok za njihovo izpolnitev. Merjenje delovanja splošnih knjižnic se izvaja v skladu z določili pravilnika o merilih, po katerih so splošne knjižnice dolžne meriti svoje delovanje, ki ga sprejme minister, pristojen za kulturo (23. člen ZKnj-1).

V 28. členu ZKnj-1 so opredeljene šolske knjižnice. Šolske knjižnice podpirajo izobraževalni proces, tako da izvajajo knjižnično dejavnost predvsem za učence, vajence, dijake in študente višjih strokovnih šol ter za strokovne delavce teh šol.

ZKnj-1 v 36. členu navaja pogoje za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe. Knjižnice, ki izvajajo knjižnično javno službo, morajo imeti:

- ustrezen obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva,
- ustrezno število ustrezno usposobljenih strokovnih delavcev,
- ustrezen prostor in opremo,
- ustrezno organizacijo knjižnične dejavnosti.

Pravilnik, ki podrobneje določa pogoje za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe za posamezne vrste knjižnic, ki ga v skladu z ZKnj-1 sprejme minister, pristojen za kulturo v soglasju z ministrom, pristojnim za šolstvo in znanost, je bil sprejet dne 18. julija 2003 (Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe).

2.4 Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe

Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (v nadaljevanju Pravilnik) določa minimalne pogoje za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe za vse vrste knjižnic iz 7. člena ZKnj-1. Pogoje morajo knjižnice trajno izpolnjevati.

S tem pravilnikom so določeni minimalni pogoji za izvajanje javne službe za vse vrste knjižnic, torej tudi za splošne in šolske knjižnice.

Posebej opozorjamo na določilo v zadnjem odstavku 3. člena Pravilnika, ki pravi:

»Kadar se knjižnice različnih vrst organizacijsko ali prostorsko združujejo, se morajo organizirati tako, da nobena od knjižničnih funkcij prejšnjih knjižnic v združeni knjižnici ni okrnjena«.

Pri splošnih knjižnicah ta Pravilnik določa pogoje za osrednje območne (v nadaljnjem besedilu: območne), osrednje, krajevne in potujoče knjižnice. Pri tem posamezne podvrste splošnih knjižnic opredeli na naslednji način:

- Območna knjižnica je splošna knjižnica, ki za območje pokrajine ali dela pokrajine opravlja posebne naloge v skladu s 27. členom ZKnj-1.

- Osrednja knjižnica je splošna knjižnica za območje ene ali več občin, kjer po potrebi organizira mrežo krajevnih knjižnic ali postajališč potujoče knjižnice.
- Krajevna knjižnica je organizacijska enota osrednje knjižnice, v kateri le-ta izvaja knjižnično dejavnost, če gre za strnjeno naselje z najmanj 1500 prebivalci in praviloma najmanj 4-kilometrsko oddaljenostjo od osrednje knjižnice ali druge krajevne knjižnice.
- Potujoča knjižnica je enota osrednje knjižnice, ki izvaja knjižnično dejavnost na postajališčih v naseljih z manj kot 1500 prebivalci ali za posebne skupine uporabnikov.
- Izposojevališče je knjižnica ali del knjižnice, ki izvaja knjižnično dejavnost za uporabnike.
- Postajališče je lokacija, na kateri potujoča knjižnica izvaja knjižnično dejavnost, oziroma kraj, kjer se ustavlja bibliobus ali premična zbirka.

Pri šolskih knjižnicah ta Pravilnik določa pogoje za knjižnice v osnovni, srednji, višji strokovni in glasbeni šoli ter v knjižnici dijaškega doma in zavoda za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami.

2.4.1 Minimalne zahteve za splošne in za šolske knjižnice, ki so določene v Pravilniku

Pravilnik predpisuje splošne minimalne pogoje za izvajanje knjižnične dejavnosti za posamezne vrste knjižnic na vseh z zakonom predpisanih področjih.

2.4.2 Ustrezen obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva,

Obseg knjižnične zbirke je določen v 4. členu Pravilnika.

Obseg knjižnične zbirke je odvisen od nalog knjižnice in števila njenih potencialnih uporabnikov. Knjižnično zbirko mora upravljati v skladu z namenom oziroma poslanstvom knjižnice ter njeno nabavno politiko. V knjižnično zbirko sodi poleg tiskanega in drugače tehnično izdelanega gradiva tudi elektronsko gradivo, do katerega knjižnica omogoča dostop v skladu s pogoji uporabe in upoštevajoč drugo zakonodajo.

<p>Splošna knjižnica ima ustrezen obseg gradiva, če ima v osrednji, krajevnih in potujočih knjižnicah skupaj najmanj</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3,7 enote gradiva na prebivalca svojega območja in v okviru tega najmanj 0,3 enote neknjižnega gradiva na prebivalca ter • omogoča dostop do elektronskih virov. <p>Krajevna knjižnica, ki izvaja dejavnost za območje do 2000 prebivalcev, ima 4 enote gradiva na prebivalca, vendar zbirka ne sme biti manjša od 6.000 enot gradiva.</p> <p>Bibliobus ima v vozilu na eni vožnji vsaj 2.500 enot gradiva, premične zbirke vsebujejo najmanj po 250 enot, ki jih knjižnica na postajališčih menjava vsaj štirikrat letno.</p>	<p>Šolska knjižnica mora imeti najmanj 3000 enot gradiva za učence in 1000 enot pedagoške in strokovne literature za strokovne delavce, oziroma v šolah, ki imajo več kot 300 učencev, najmanj 10 knjig na učenca in najmanj 40 knjig na strokovnega delavca šole ter ustrezno število serijskih publikacij, ki ne sme biti manjše od 25 tekoče naročenih naslovov.</p> <p>Ne glede na zgornje določbe tega člena mora imeti šolska knjižnica v glasbeni šoli in dijaškem domu z manj kot 300 učenci oziroma dijaki najmanj 1500 enot gradiva za učence oziroma dijake in najmanj 500 enot pedagoške in strokovne literature za strokovne delavce.</p> <p>Šolska knjižnica v glasbeni šoli oziroma dijaškem domu z več kot 300 učenci oziroma dijaki pa mora imeti najmanj 3000 enot gradiva za učence oziroma dijake in najmanj 1000 enot pedagoške in strokovne literature za strokovne delavce.</p>
---	---

<p>Splošna knjižnica dopolnjuje knjižnično zbirko z letnim prirastom gradiva 200 enot na 1000 prebivalcev;</p> <p>v okviru prirasta dopolnjuje knjižnično zbirko z letnim prirastom najmanj 22 enot neknjižnega gradiva na 1000 prebivalcev in najmanj 40 naslovov tekoče naročenih serijskih publikacij letno;</p> <p>krajevna knjižnica, ki izvaja dejavnost za območje do 2000 prebivalcev, ima najmanj 20 naslovov tekoče naročenih serijskih publikacij letno;</p> <p>območna knjižnica dopolnjuje knjižnično zbirko dodatno s 14 enotami gradiva na 1000 prebivalcev območja.</p>	<p>Knjižnično zbirko šolska knjižnica dopolnjuje z najmanj 1 knjigo na učenca, 5 knjigami na strokovnega delavca šole in posodablja z vsaj 1 novim naslovom serijskih publikacij letno. Število izvodov tekoče naročenih naslovov serijskih publikacij je odvisno od velikosti šole. Prirast neknjižnega gradiva obsega najmanj 10% skupnega prirasta gradiva v knjižnici. Navedene minimalne količine gradiv veljajo za šolo kot celoto, vključno s podružnicami, organizacijskimi enotami, enotami in dislociranimi oddelki.</p>
--	---

Izbor knjižničnega gradiva je določen v 5. členu Pravilnika.

Knjižnica zagotavlja ustrezen izbor knjižničnega gradiva v zbirki v skladu s svojim poslanstvom, ki je določeno v ustanovitvenem aktu. Za aktualnost knjižnične zbirke mora skrbeti z rednim dopolnjevanjem in rednim izločanjem knjižničnega gradiva v skladu s tem pravilnikom in navodili nacionalne knjižnice o izločanju in odpisu gradiva.

<p>Natančneje je izbor knjižničnega gradiva za splošno knjižnico opredeljen v 12. členu Pravilnika.</p> <p>Splošna knjižnica ima ustrezen izbor gradiva, kadar letni prirast gradiva sestavlja 60% naslovov strokovnega in 40% naslovov leposlovnega gradiva na tiskanih in drugih medijih. Pri izboru gradiva upošteva potrebe odraslega prebivalstva ter otrok in mladine. Slednjim namenijo 30% naslovov gradiva v okviru letnega prirasta, če je gradivo dostopno na tržišču. Odstopanja od določb prejšnjih odstavkov lahko dosežejo do dva odstotka naslovov. Referenčno gradivo, ki je namenjeno prezenčni izposoji, obsega največ 10% celotne knjižnične zbirke. Tako razmerje med vrstami gradiva ima vsaka krajevna knjižnica.</p> <p>Splošna knjižnica v osrednji in krajevnih knjižnicah zbira publikacije in informacije javnega značaja, pomembne za lokalno skupnost, ter omogoča dostop do elektronskih publikacij javnih oblasti na svetovnem spletu. Splošna knjižnica lahko za opravljanje nalog na domoznanskem in informacijskem področju oziroma za opravljanje dejavnosti za skupine uporabnikov s posebnimi potrebami, tudi v sodelovanju z drugimi knjižnicami, organizira posebne zbirke knjižničnega gradiva, vendar le takrat, ko ima najmanj 5000 naslovov takega</p>	<p>Izbor knjižničnega gradiva za šolsko knjižnico je določen v 19. členu Pravilnika.</p> <p>Knjižnična zbirka šolske knjižnice mora biti v skladu s programi, ki jih šola izvaja, in z učnimi načrti. Ob spremembi programov šole knjižnica zagotavlja ustrezno knjižnično gradivo za poučevanje in učenje po novih programih.</p> <p>Knjižnica ima ustrezno leposlovno in strokovno gradivo, gradivo v tujih jezikih, ki se poučujejo na šoli, ustrezno referenčno gradivo, zbirko gradiva, ki nastaja na šoli, strokovno gradivo s področja pedagogike, metodike, didaktike, sociologije, psihologije, bibliotekarstva in informacijskih znanosti ter strokovno, pedagoško in poljudnoznanstveno periodiko za otroke in mladino.</p> <p>Knjižnično zbirko knjižnice v osnovni šoli, zavodu za vzgojo in izobraževanje otrok in mladine s posebnimi potrebami in dijaškem domu sestavlja okvirno 60% naslovov leposlovnega in 40% naslovov strokovnega gradiva, v knjižnici srednje šole je to razmerje 50% proti 50%. Knjižnično zbirko v knjižnici glasbene šole sestavlja strokovno gradivo. Šola zagotavlja strokovno gradivo, ki je povezano z njenim učnim programom in pedagoškim delom.</p> <p>Knjižnično zbirko knjižnice na višji strokovni šoli sestavlja strokovno gradivo. Referenčno gradivo v prezenčni izposoji obsega vsaj</p>
---	---

<p>gradiva. Območna knjižnica ima poleg gradiva, s katerim izvaja naloge osrednje knjižnice, povečan izbor gradiva, ki obsega zlasti čim popolnejšo zbirko slovenske založniške produkcije.</p>	<p>10% knjižnične zbirke. Serijske publikacije morajo zajemati vsa področja iz programa oziroma programov šole vsaj z 1 naslovom.</p>
---	---

Ureditev gradiva je določena v 6. členu Pravilnika. Knjižnica ima gradivo urejeno v skladu s tem pravilnikom, s področnimi standardi in strokovnimi priporočili ter s tistimi mednarodnimi strokovnimi standardi, strokovnimi priporočili in navodili, ki jih določi nacionalna knjižnica. Vsaka knjižnica, bibliobus in vse posebne zbirke knjižnice morajo imeti katalog knjižničnega gradiva knjižnice, bibliobusa ali posebne zbirke ter dostop do vzajemnega kataloga. Knjižnica dopolnjuje javne listkovne kataloge, dokler ne zagotovi računalniškega kataloga. Knjižnica omogoča uporabnikom dostop do javnega vzajemnega kataloga in do svetovnega spleta.

Knjižnica postavlja gradivo v prosti pristop na podlagi sistema UDK (univerzalna decimalna klasifikacija), ki je prilagojen namenu knjižnice. Drug sistem postavitve lahko uporablja, če sistem UDK zaradi premajhne specializiranosti ne omogoča postavitve gradiva v skladu z njenim namenom oziroma poslanstvom. Za potrebe uporabnikov knjižnica obrazloži sistem postavitve gradiva v prosti pristop v pravilniku o splošnih pogojih poslovanja knjižnice.

<p>Ureditev knjižnične zbirke splošne knjižnice podrobneje določa 13. člen Pravilnika. Knjižnična zbirka splošne knjižnice je urejena tako, da omogoča prost dostop do večine gradiva in učinkovito samostojno uporabo, območna knjižnica pa tako, da omogoča prost dostop do večine aktualnega gradiva. Vsaka splošna knjižnica ima referenčno gradivo v prostem pristopu. Gradivo za mladino je postavljeno ločeno od gradiva za odrasle, pri čemer je leposlovje urejeno po starostnih stopnjah otrok. Domoznansko gradivo je postavljeno ločeno od ostalih delov knjižnične zbirke, tudi če ni organizirano v posebno zbirko. Gradivo, ki je postavljeno v skladiščnih prostorih knjižnice, mora biti strokovno urejeno tako, da omogoča takojšnjo dostopnost.</p> <p>Splošna knjižnica je aktivno vključena v nacionalni vzajemni bibliografski sistem. Splošna knjižnica ima računalniški katalog za vse svoje gradivo vsaj v osrednji knjižnici. Tudi krajevne knjižnice v svoji mreži vključi v vzajemni bibliografski sistem.</p>	<p>Ureditev knjižnične zbirke šolske knjižnice podrobneje določa 20. člen Pravilnika. V knjižnici osnovne šole je gradivo za učence postavljeno ločeno od gradiva za strokovne delavce. Leposlovno gradivo za učence je v prostem pristopu razvrščeno po starostnih stopnjah. Ljudsko slovstvo ter leposlovje v tujih jezikih je postavljeno posebej. Strokovno gradivo je praviloma urejeno po sistemu UDK (univerzalna decimalna klasifikacija). Poučno gradivo za otroke in mladino je urejeno in postavljeno po prilagojenem sistemu UDK. Šolska knjižnica ima računalniški katalog oziroma listkovni abecedni imenski in sistematski katalog po sistemu UDK za gradivo, ki še ni računalniško obdelano.</p>
---	---

2.4.3 Ustrezno število ustrezno usposobljenih strokovnih delavcev

Število delavcev v knjižnici določa 7. člen Pravilnika. Število delavcev v knjižnici je odvisno od obsega knjižničnih zbirk, letnega prirasta gradiva in števila oziroma potreb potencialnih uporabnikov. Strokovni delavci morajo imeti opravljen strokovni izpit v skladu s pravilnikom, ki določa način opravljanja bibliotekarskega izpita. Direktor oziroma direktorica samostojne

knjižnice, ki vodi strokovno delo knjižnice, in odgovorna oseba, ki vodi strokovno delo nesamostojne knjižnice, mora izpolnjevati pogoje za strokovnega delavca knjižnice.

<p>Natančnejša določila o zaposlenih v splošnih knjižnicah so navedena v 14. členu Pravilnika. Splošne knjižnice zaposlujejo strokovne, manipulativne in administrativno-tehnične delavce. Nosilni poklici strokovnih delavcev so: bibliotekar (najmanj univerzitetna izobrazba), višji knjižničar (najmanj višja izobrazba) in knjižničar (srednja izobrazba). Splošna knjižnica zaposluje strokovne delavce okvirno v razmerju 70% bibliotekarjev in višjih knjižničarjev in 30% drugih strokovnih delavcev.</p> <p>Strokovni delavci, ki vodijo strokovno delo knjižnice ali izvajajo izbor gradiva za nakup in izločanje, bibliografsko obdelavo, posredovanje informacij, promocijske in izobraževalne storitve za uporabnike, domoznanstvo ali vodijo dejavnosti oziroma posebne zbirke, morajo biti bibliotekarji ali višji knjižničarji. Direktor knjižnice mora imeti najmanj univerzitetno izobrazbo.</p> <p>Splošna knjižnica ima za opravljanje nalog knjižnične dejavnosti kot javne službe iz 2. člena ZKnj-1 najmanj 0,32 strokovnega delavca na 1000 prebivalcev in najmanj 1 administrativno-tehničnega oziroma manipulativnega delavca na 10.000 prebivalcev. Splošna knjižnica, ki ima poleg osrednje knjižnice tudi več kot dve krajevni knjižnici, ima najmanj 0,37 strokovnega delavca na 1000 prebivalcev. Poleg tega ima 1 voznika in 1,5 strokovnega delavca za obratovanje bibliobusa do obsega 40 ur tedensko. Za opravljanje dodatnih nalog iz 16. člena ZKnj-1 ima knjižnica še vsaj po 0,32 strokovnega delavca za vsako od teh nalog, ki jo izvaja. Za opravljanje dejavnosti domoznanske zbirke ima 1 strokovnega delavca na prirast 5000 enot domoznanskega gradiva letno, ob manjšem prirastu pa sorazmerno manj.</p>	<p>Število zaposlenih v knjižnicah osnovne šole, srednje šole, glasbene šole, višje strokovne šole, zavoda za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ter dijaškega doma določajo predpisi s področja šolstva. Pravilnik o smeri izobrazbe strokovnih delavcev devetletni osnovni šoli (Uradni list RS št. 72/2007 z dne 10. 7. 2007) določa, da je knjižničar lahko, kdor je končal enopredmetni ali dvopredmetni univerzitetni študijski program iz bibliotekarstva. Knjižničar je lahko tudi, kdor izpolnjuje pogoje za učitelja ali svetovalnega delavca v devetletni osnovni šoli in je opravil študijski program za izpopolnjevanje iz bibliotekarstva. Kdor je pridobil višjo izobrazbo z višješolskim študijskim programom knjižničarstva, mu ni treba opravljati študijskega programa izpopolnjevanja iz bibliotekarstva. Tako kot vsi strokovni delavci na šoli mora tudi knjižničar opraviti strokovni izpit v skladu z Zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/2007).</p>
--	---

2.4.4 Ustrezen prostor in oprema

Prostor za izvajanje knjižnične dejavnosti je določen v 8. členu Pravilnika. Knjižnica mora imeti prostor, katerega velikost je sorazmerna s številom nalog, ki jih knjižnica opravlja in s številom oziroma potrebami potencialnih uporabnikov, ki jim služi. Prostor, kjer deluje knjižnica, mora omogočati varno in pregledno ureditev in dostop do knjižničnega gradiva in tehnične opreme namenjene uporabnikom, dostop in uporabo knjižničnih storitev za vse uporabnike, ustrezne delovne pogoje za knjižničarje ter zadostna skladišča za gradivo. Pri gradnji novih

knjižnic in adaptacijah obstoječih se prostor oblikuje v skladu z veljavnimi strokovnimi standardi in priporočili.

<p>Prostor za izvajanje knjižnične dejavnosti splošne knjižnice je določen v 15. členu Pravilnika. Splošna knjižnica ima ustrezne prostore, če razpolaga s prostorom v obsegu najmanj 300 m² na 10.000 prebivalcev v celotni mreži. Za uporabo gradiva v knjižnici ima splošna knjižnica najmanj 2 čitalniška sedeža na 1000 prebivalcev in 0,25 računalniškega delovnega mesta za uporabnike na 1000 prebivalcev. Za načrtovanje oziroma gradnjo novih prostorov veljajo določila razvojnih normativov iz 37. člena zakona ter standardov in strokovnih priporočil iz 11. člena ZKnj-1.</p>	<p>Prostor za izvajanje knjižnične dejavnosti šolske knjižnice je določen v 22. členu Pravilnika. Vsaka šolska knjižnica mora imeti takšne prostorske pogoje, ki omogočajo varno in pregledno ureditev knjižničnega gradiva in tehnične opreme, delo zaposlenih in nemoteno uporabo knjižničnega gradiva. Knjižnica v šoli z 20 oddelki meri najmanj 80 m². V podružnični šoli ali dislocirani enoti z najmanj štirimi oddelki mora biti knjižnični dejavnosti v okviru šolskih prostorov zagotovljen ustrezen prostor za računalniško in komunikacijsko opremo, za izposojanje gradiva in izvajanje knjižničnih informacijskih znanj. Za načrtovanje oziroma gradnjo novih prostorov veljajo določila razvojnih normativov iz 37. člena zakona ter standardov in strokovnih priporočil iz 11. člena ZKnj-1.</p>
--	--

Tehnična in druga oprema knjižnice je določena v 9. členu Pravilnika. Knjižnice morajo imeti ustrezno tehnično in drugo opremo potrebno za delovanje, imeti morajo tehnično opremo za nabavo, obdelavo, predstavljanje, uporabo in reproduciranje gradiva, ki ga hranijo in za izvajanje informacijske dejavnosti. Pri gradnji novih knjižnic in adaptacijah obstoječih se oprema oblikuje v skladu z veljavnimi strokovnimi standardi in priporočili.

<p>Zahteve glede opreme splošne knjižnice so podane v 16. členu Pravilnika. Knjižnica ima pohištveno opremo, ki ustreza njenemu namenu. Knjižnica ima tehnično in komunikacijsko opremo, ki omogoča strokovno delo zaposlenih in dostop uporabnikov do gradiva in informacij knjižnice (ustrezno opremljene računalnike za delovna mesta strokovnih in upravnih delavcev, telekomunikacijsko opremo, ki mora zagotavljati hkratno opravljanje vseh nalog knjižnice, telefone z ločenimi številkami za posredovanje informacij uporabnikom, tiskalnike za potrebe računalniške izposoje gradiva in potrebe uporabnikov, preslikovalne stroje ustreznih formatov in mikrofilmske čitalnike, avdio in video opremo itd.).</p>	<p>Zahteve glede opreme šolske knjižnice so podane v 23. členu Pravilnika. Knjižnica mora v prostorih knjižnice ali v okviru šole zagotavljati dostop do opreme za uporabo vseh vrst gradiva, ki je v njeni ponudbi. Za dejavnost šolske knjižnice je potrebno zagotoviti naslednjo opremo: telefon, dostop do telefaksa, možnost uporabe preslikovalnega stroja, dostop do druge opreme za reproduciranje gradiva šolske knjižnice, ustrezno število multimedijskih osebni računalnikov za delo knjižničarjev, za uporabnike pa ustrezno število računalnikov za iskanje informacij in individualno učenje, z ustrezno programsko opremo, vendar najmanj en računalnik za vsakega zaposlenega knjižničarja in najmanj en računalnik za uporabnike z dostopom do svetovnega spleta.</p>
---	--

2.4.5 Zahteve glede organizacije knjižnične dejavnosti splošnih knjižnic

Zahteve so navedene v 17. členu Pravilnika. Splošna knjižnica organizira dostopnost knjižnične dejavnosti za vse prebivalce na svojem območju kot samostojni javni zavod. Lahko je enovita organizacija ali pa v skladu z obsegom dejavnosti razdeljena na notranje organizacijske enote. Če na svojem območju organizira mrežo krajevnih knjižnic in potujoče knjižnice, te niso samostojne enote, ampak so del službe ali oddelka za delo z uporabniki.

Kadar so na območju splošne knjižnice naselja oziroma območja naseljena tako, da tvorijo zaključeno celoto z več kot 1500 prebivalci, ki so več kot 4 km oddaljena od osrednje knjižnice, organizira knjižnica izposojevališča oziroma krajevne knjižnice ter postajališča potujoče knjižnice za naselja z manjšim številom prebivalcev.

Splošna knjižnica lahko povečuje ali zmanjšuje območje svojega delovanja v skladu z dogovori z občinami in v soglasju s strokovnimi službami Ministrstva za kulturo in nacionalne knjižnice ter samoupravnima narodnima skupnostma, če gre za območja, kjer živijo njihovi pripadniki. Dogovori morajo zagotavljati strokovnost opravljanja knjižnične dejavnosti na dogovorjenem območju, v primeru združevanja pa morajo biti predmet delitve tudi stroški, ki nastanejo zaradi delitve.

Splošna knjižnica deluje v mreži, ki obsega osrednjo in krajevne knjižnice ter postajališča potujoče knjižnice in premičnih zbirk. Mreža je oblikovana tako, da omogoča primerno izvajanje knjižnične dejavnosti v vseh občinah, ki skupaj ustanovijo splošno knjižnico ali s knjižnico podpišejo pogodbo o izvajanju knjižnične dejavnosti. Sedež samostojne knjižnice (osrednja knjižnica) je načeloma v občini z največjim številom prebivalstva izmed tistih, ki so soustanoviteljice ali pogodbene partnerice knjižnice.

Osrednje splošne knjižnice v mestih, ki so središča širših območij, opravljajo tudi posebne naloge območnih knjižnic. Splošna knjižnica, ki opravlja posebne naloge območne knjižnice s soglasjem ustanovitelja, ima v pogodbi z ministrstvom, pristojnim za kulturo, podrobneje opredeljene naloge in njihovo financiranje.

Izpostaviti je treba zahteve Pravilnika v zvezi s **pričetkom delovanja knjižnic**. 56. člen Pravilnika določa, da morajo novoustanovljene knjižnice doseči minimalni obseg zbirke, določen v Pravilniku, v roku 9 let od svoje ustanovitve, **razen splošnih knjižnic, ki morajo ta pogoj izpolnjevati že ob začetku svojega delovanja**.

57. člen Pravilnika pa postavlja zahteve glede kataloga aktivnega dela knjižnične zbirke. Katalog aktivnega dela knjižnične zbirke knjižnice, razen šolske knjižnice v osnovnih šolah in dijaških domovih, mora biti javno dostopen v vzajemnem bibliografskem sistemu ali preko svetovnega spleta najkasneje v roku 6 let od uveljavitve Pravilnika. Krajevne knjižnice oziroma izposojevališča se vključijo v vzajemni bibliografski sistem najkasneje v treh letih od uveljavitve Pravilnika. Pravilnik je bil sprejet dne 18. julija 2003.

Knjižnice se pri doseganju obsega dejavnosti in storitev, ki niso določene v tem pravilniku, ravna po standardih in strokovnih priporočilih za posamezne vrste knjižnic v skladu z 11. členom ZKnj-1.

3 IZVAJANJE KNJIŽNIČNE DEJAVNOSTI KOT JAVNE SLUŽBE V OBČINAH BENEDIKT, CERKVENJAK, SVETI JURIJ V SLOV. GORICAH, LENART, SVETA ANA IN SVETA TROJICA

Matična knjižnica Lenart deluje kot osrednja knjižnica na območju Upravne enote Lenart in s svojo dejavnostjo pokriva še šest občin in sicer: Benedikt, Cerkevjak, Sveti Jurij v Slov. Goricah, Lenart, Sveta Ana in Sveta Trojica. V Prilogi 1 "Mreža splošnih knjižnic v Sloveniji" Pravilnika občini Sveta Trojica in Sveti Jurij v Slov. Goricah še nista zajeti, saj gre za novo nastali občini, ki sta nastali z odcepitvijo od občine Lenart leta 2006.

Na tem območju je šest večjih krajev oziroma naselij, poleg občinskih središč je večji kraj le še Voličina. Občina Lenart se sestoji iz mesta Lenart in krajevne skupnosti Voličina.

občina	število prebivalcev	velikost občine	vzgojnoizobraževalne ustanove
Lenart	7927	60,04 km ²	- dve osnovni šoli z enotami vrtecev, - glasbena šola, - ljudska univerza, - splošna knjižnica
Benedikt	2.237	24 km ²	- ena osnovna šola - enota vrtec
Sveta Ana	2.383	37,2 km ²	- osnovna šola - dve enoti vrta - podružnična šola Lokavec
Cerkvenjak	2046	17,6 km ²	- osnovna šola - podružnična šola s 6 razredi S. Andraž
Sveti Jurij	2.169	34 km ²	- osnovna šola - enota vrtec
Sveta Trojica	2.280	26 km ²	- osnovna šola

Tabela 1: Občine na območju UE Lenart - število prebivalcev, velikost občin in vzgojnoizobraževalne ustanove.

3.1 Pregled stanja: splošne knjižnice

Splošna knjižnica Lenart izvaja knjižnično dejavnost kot javno službo za prebivalstvo občine v mestu Lenart. V krajevni skupnosti Voličina, ki je v sestavi občine Lenart, se knjižnična dejavnost ne izvaja. V občini Benedikt imajo prebivalci možnost enkrat tedensko obiskati bibliobus Mariborske knjižnice, prav tako v občini Cerkevjak in Sv. Ana ter v kraju Lokavec. V občinah Sv. Trojica in Sv. Jurij javna knjižnična služba ni vzpostavljena.

občina	izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe
Lenart	- za mesto Lenart v splošni knjižnici Lenart, - v krajevni skupnosti Voličina ni knjižnične dejavnosti kot javne službe
Benedikt	- bibliobus Mariborske knjižnice enkrat tedensko
Sveta Ana	- bibliobus Mariborske knjižnice enkrat tedensko;
Cerkvenjak	- bibliobus Mariborske knjižnice enkrat tedensko

Sveti Jurij	- ni knjižnične dejavnosti kot javne službe
Sveta Trojica	- ni knjižnične dejavnosti kot javne službe

Tabela 2: Občine na območju UE Lenart – organizacija knjižnične dejavnosti kot javne službe.

3.1.1 Splošne knjižnice na področju občin Lenart, Benedikt, Cerkevjak, Sveti Jurij v Slov. Goricah, Lenart, Sv. Ana in Sveta Trojica

Matična knjižnica Lenart sodi po odločbi Ministrstva za kulturo št. 1/07/04 z dne 9.1.2007 v II. kategorijo, kar pomeni, da je srednje razvita knjižnica. V celoti dosega 72% predpisanih minimalnih pogojev in sicer po postavkah: obseg gradiva 73%, izbor gradiva 80%, strokovna ureditev gradiva 99% in strokovno usposobljeni delavci 60%. Zadnje podatke za Matično knjižnico Lenart navajamo v spodnji tabeli.

kazalnik	stanje
Knjižnično gradivo	56.677
Neknjižno gradivo	2.615
Serijske publikacije	103
Prirast knjižničnega gradiva	2.826
Prirast neknjižnega gradiva	295
Število strokovnih delavcev	4
Površina knjižnice (v m ²)	803
Čitalniška mesta	38
Računalniška delovna mesta za uporabnike	12

Tabela 3: Stanje v Matični knjižnici Lenart v letu 2006

V občinah Sveti Jurij in Sveta Trojica prebivalci nimajo neposrednega dostopa do knjižničnih storitev.

V občinah Benedikt, Sveta Ana in Cerkevjak imajo prebivalci možnost enkrat tedensko uporabiti bibliobus Mariborske knjižnice.

Ugotavljamo, da na celotnem področju prebivalstvu niso ustrezno dostopne knjižnične storitve po določenih Pravidnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe.

3.2 Nova mreža splošnih knjižnic na območju področju občin Lenart, Benedikt, Cerkevjak, Sveti Jurij v Slov. goricah, Lenart, Sv. Ana in Sv. Trojica

Glede na pobudo Matične knjižnice Lenart za ponovni premislek o organizaciji knjižničarske dejavnosti v Slovenskih goricah smo pripravili naslednja izhodišča. Pri oblikovanju nove mreže izhajamo iz 17. člena Pravidnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe, ki določa:

»Splošna knjižnica organizira dostopnost knjižnične dejavnosti za vse prebivalce na svojem območju kot samostojni javni zavod. Labko je enovita organizacija ali pa v skladu z obsegom dejavnosti razdeljena na notranje

organizacijske enote. Če na svojem območju organizira mrežo krajevnih knjižnic in potujoče knjižnice, le-te niso samostojne enote, ampak so del službe ali oddelka za delo z uporabniki.

Kadar so na območju splošne knjižnice naselja oziroma območja naseljena tako, da tvorijo zaključeno celoto z več kot 1500 prebivalci, ki so več kot 4 km oddaljena od osrednje knjižnice, organizira knjižnica izposojevališča oziroma krajevne knjižnice, ter postajališča potujoče knjižnice za naselja z manjšim številom prebivalcev.

Splošna knjižnica lahko povečuje ali zmanjšuje območje svojega delovanja v skladu z dogovori z občinami in v soglasju s strokovnimi službami Ministrstva za kulturo in nacionalne knjižnice ter samoupravnima narodnima skupnostma, če gre za območja, kjer živijo njihovi pripadniki. Dogovori morajo zagotavljati strokovnost opravljanja knjižnične dejavnosti na dogovorjenem območju, v primeru razdruževanja pa morajo biti predmet delitve tudi stroški, ki nastanejo zaradi delitve.

Splošna knjižnica deluje v mreži, ki obsega osrednjo in krajevne knjižnice ter postajališča potujoče knjižnice in premičnih zbirk. Mreža je oblikovana tako, da omogoča primerno izvajanje knjižnične dejavnosti v vseh občinah, ki skupaj ustanovijo splošno knjižnico ali s knjižnico podpisajo pogodbo o izvajanju knjižnične dejavnosti (priloga 1: Mreža splošnih knjižnic v Sloveniji). Sedež samostojne knjižnice (osrednja knjižnica) je načeloma v občini z največjim številom prebivalstva izmed tistih, ki so soustanoviteljice ali pogodbene partnerice knjižnice.

Osrednje splošne knjižnice v mestih, ki so središča širših območij, opravljajo tudi posebne naloge območnih knjižnic. Splošna knjižnica, ki opravlja posebne naloge območne knjižnice s soglasjem ustanovitelja, ima v pogodbi z ministrstvom, pristojnim za kulturo, podrobneje opredeljene naloge in njihovo financiranje.«

Občine na področju UE Lenart imajo naslednje število prebivalcev (vir podatkov Statistični urad RS, stanje na dan 30.6.2007).

občina	število prebivalcev
Benedikt	2.263
Cerkvenjak	2.132
Lenart, KS Lenart	4.895
Lenart, KS Voličina	2.412
Sveta Ana	2.381
Sveta Trojica v Slov. goricah	2.284
Sveti Jurij v Slov. goricah	2.148
skupaj	18.515

Tabela 4: Število prebivalcev po občinah in krajevnih skupnostih

Naselja so med seboj oddaljena več kot 4 km zračne razdalje, razen naselij Spodnja Voličina in Sveta Trojica do Lenarta, kjer je razdalja malenkost manjša (približno 3750 m oziroma 3400 m).

Strogo gledano bi morali po normativih glede razdalje od osrednje knjižnice in številu prebivalcev območja ustanoviti 4 krajevne knjižnice: Benedikt, Cerkvenjak, Sveta Ana in Sveti Jurij v Slov. goricah. Sveta Trojica v Slov. goricah in Spodnja Voličina ustrezata po številu prebivalcev, ne pa po zračni razdalji, ki je nekaj 100 metrov manj kot 4 km, zato bi se v teh občinah morala vzpostaviti postajališča premične zbirke.

Glede na minimalno razliko do razdalje med izposojevališči po normativih, ki je mimogrede po cesti daljša kot 4 km, predvsem pa glede na število prebivalcev občine Sveta Trojica in KS Voličina, priporočamo ustanovitev šestih krajevnih knjižnic, torej tudi v Sveti Trojici in Spodnji Voličini.

Za spreminjanje mreže iz Priloge 1. Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe je potreben dogovor med občinami in soglasje NUK ter Ministrstva za kulturo.

3.3 Izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe v občini Sv. Ana glede na minimalne zahteve Pravilnika

Glede na število prebivalcev bi morala v občini Sv. Ana delovati splošna krajevna knjižnica.

Na novo ustanovljena krajevna knjižnica v občini Sveta Ana, ki šteje 2381 prebivalcev (delež v celotnem prebivalstvu obravnavanih občin 12,86%), bi morala izpolnjevati naslednje minimalne zahteve.

pogoj	izračun
Obseg gradiva	<ul style="list-style-type: none"> – 8810 enot gradiva – od tega 714 enot neknjižnega gradiva – omogočen dostop do elektronskih virov
Prirast gradiva	<ul style="list-style-type: none"> – prirast 476 enot gradiva – od tega najmanj 52 enot neknjižnega gradiva – od 476 enot najmanj 95 naslovov tekoče naročenih serijskih publikacij letno
Izbor knjižničnega gradiva	<ul style="list-style-type: none"> – letni prirast gradiva sestavlja 60% naslovov strokovnega (5286) in 40% naslovov leposlovnega gradiva (3524) na tiskanih in drugih medijih – 30% naslovov gradiva (2643) v okviru letnega prirasta namenjeno otrokom in mladini, če je gradivo dostopno na tržišču. Referenčno gradivo, ki je namenjeno prezenčni izposoji, obsega največ 10% celotne knjižnične zbirke (881) – zbirka publikacije in informacije javnega značaja, pomembne za lokalno skupnost – omogoča dostop do elektronskih publikacij javnih oblasti na svetovnem spletu
Ureditev gradiva	<ul style="list-style-type: none"> – prost dostop do večine gradiva in omogočanje učinkovite samostojno uporabe referenčno gradivo v prostem pristopu – gradivo za mladino je postavljeno ločeno od gradiva za odrasle, pri čemer je leposlovje urejeno po starostnih stopnjah otrok – domoznansko gradivo je postavljeno ločeno od ostalih delov knjižnične zbirke, tudi če ni organizirano v posebno zbirko – gradivo, ki je postavljeno v skladiščnih prostorih knjižnice, mora biti strokovno urejeno tako, da omogoča takojšnjo dostopnost – vključena v vzajemni bibliografski sistem – katalog knjižničnega gradiva – dostop do vzajemnega kataloga in do svetovnega spleta za uporabnike – knjižnica dopolnjuje javne listkovne kataloge, dokler ne zagotovi računalniškega kataloga – knjižnica postavlja gradivo v prosti pristop na podlagi sistema UDK (univerzalna decimalna klasifikacija), ki je prilagojen namenu knjižnice
Število delavcev v knjižnici	<ul style="list-style-type: none"> – glede na odprtost 0,33 EPZ - bibliotekar ali višji knjižničar in še dodatno delo v osrednji knjižnici, potrebno za selekcijo, nabavo, katalogizacijo in opremljanje gradiva
Prostor za izvajanje knjižnične dejavnosti	<ul style="list-style-type: none"> – 71,42 m² za obstoječe prostore – 191,5 m² za gradnjo novih prostorov
Oprema knjižnice	<ul style="list-style-type: none"> – 5 čitalniških sedežev – 1 računalniško mesto za uporabnike – ustrezno opremljeni računalnik za delavca – telefon z ločenimi številkami za posredovanje informacij uporabnikom – tiskalnik

	<ul style="list-style-type: none"> – preslikovalne stroje ustreznih formatov – avdio in video opremo
Obratovalni čas	– vsaj 15 ur tedensko

Tabela 5: Vzorčni primer krajevne knjižnice občine Sveta Ana

3.4 Pregled stanja: šolske knjižnice

Na tem območju deluje sedem osnovnih šol, ki jih v letu 2007 obiskuje 1.989 učencev. V 110 oddelkih sedmih osnovnih šol je zaposlenih 254 strokovnih delavcev. Vsaka od osnovnih šol ima v svoji sestavi tudi šolsko knjižnico.

naziv osnovne šole	št. oddelkov	št. učencev	število strok. delavcev
Osnovna šola Lenart	25	518	45
Osnovna šola Voličina	14	222	29
Osnovna šola Benedikt	15	256	25
Osnovna šola Sveta Ana	14	244	51
Osnovna šola Cerkevjak	19	318	38
Osnovna šola Sveti Jurij	11	203	40
Osnovna šola Sveta Trojica	12	222	29

Tabela 6: Občine na območju UE Lenart – osnovne šole, število oddelkov ter število učencev in strokovnih delavcev v osnovnih šolah na tem območju

Ker na območju šestih občin deluje sedem osnovnih šol z dvema podružnicama se je pri vodstvih posameznih lokalnih skupnosti pojavila potreba po preverjanju možnosti za realizacijo knjižnične dejavnosti kot javne službe v skladu z zakonskimi in podzakonskimi predpisi na način ustrezne oblike sodelovanja med šolsko knjižnico in splošno knjižnico.

3.4.1 Statistični podatki o šolskih knjižnicah na območju UE Lenart v letu 2006

V naslednjih tabelah so prikazani osnovni statistični podatki o delu šolskih knjižnic na območju UE Lenart. Podatki se nanašajo na stanje v letu 2006 in so bili pridobljeni z namenskim vprašalnikom, ki so ga izpolnili knjižnični delavci v obravnavanih knjižnicah ter verificirale njihove odgovorne osebe, zato lahko domnevamo, da so podatki pravilni. Prikazani so samo tisti statistični podatki o delu šolskih knjižnic, ki jih potrebujemo za prikaz razvitosti posameznih knjižnic.

3.4.2 Knjižnično gradivo v šolskih knjižnicah na območju UE Lenart

Obseg knjižničnega gradiva

zap. št.	naziv šole	knjižnično gradivo – enote			knjige - enote			ser. publika cije - naslovi	neknj. gradivo - enote
		skupaj	za učence	za strok. delavce	skupaj	za učence	za strok. delavce		
1	OŠ Benedikt	4.760	4.360	400	4.193	3.793	400	29	538
2	OŠ Cerkvjenjak -Sv. Andraž	3.010	1.510	1.500	3.000	1.500	1.500	10	0
3	OŠ Lenart	13.150	9.989	3.161	12.587	9.989	2.598	40	523
4	OŠ Sveta Ana	7.725	3.457	4.268	7.334	3.347	3.987	40	351
5	OŠ Sveti Jurij	6.377	6.077	300	6.227	5.927	300	0	150
6	OŠ Sveta Trojica	6.821	6.225	1.775	6.804	5.029	1.775	17	0
7	OŠ Voličina	4.881	3.977	904	4.837	3.933	904	44	0
	SKUPAJ	46.724	35.595	12.308	44.982	33.518	11.464	180	1.562

Tabela 7: Knjižnična zbirka. Obseg knjižničnega gradiva v šolskih knjižnicah na območju UE Lenart – število enot.

Tabela 7 prikazuje obseg knjižničnega gradiva v šolskih knjižnicah na območju UE Lenart. Iz podatkov je razvidno, da je bilo v letu 2006 v vseh sedmih šolskih knjižnicah skupaj 46.724 enot knjižničnega gradiva od tega 44.982 knjig, 1.562 enot neknjižnega gradiva ter 180 enot serijskih publikacij. Največji delež gradiva predstavljajo knjige za učence in strokovne delavce šole, skupaj je v teh knjižnicah 44.982 knjig, kar predstavlja 96,27% vsega knjižničnega gradiva. Delež neknjižnega gradiva je zelo majhen in znaša le 3,34% vsega knjižničnega gradiva.

Prirast knjižničnega gradiva

zap. št.	naziv šole	prirast gradiva				
		knjige – št. enot			neknj. grad.	serijske publikacije
		skupaj	za učence	za strok. del.	št. enot	št. naslovov
1	OŠ Benedikt	423	382	41	0	29
2	OŠ Cerkvenjak-Sv. Andraž	150	100	50	0	10
3	OŠ Lenart	420	375	45	15	40
4	OŠ Sveta Ana	205	87	118	205	38
5	OŠ Sveti Jurij	70	50	20	20	9
6	OŠ Sveta Trojica	245	203	42	0	17
7	OŠ Voličina	894	639	255	0	44
	SKUPAJ	2.407	1.836	571	240	187

Tabela 8: Knjižnična zbirka. Prirast knjižničnega gradiva v šolskih knjižnicah na območju UE Lenart – število enot.

Tabela 8 prikazuje prirast knjižničnega gradiva v šolskih knjižnicah na območju UE Lenart. V sedmih šolskih knjižnicah se je v letu 2006 zbirka knjižničnega gradiva povečala za 2.407 knjig ter 240 enot neknjižnega gradiva. Knjižnice so v tem letu prejemale skupaj 187 naslovov serijskih publikacij.

Izbor knjižničnega gradiva

zap. št.	naziv šole	skupaj št. naslovov	leposlovje		strok. gradivo		refer. gr.
			št. naslovov	%	št. naslovov	%	št. nasl.
				naslovov		naslovov	
1	OŠ Benedikt	4.243	3.793	89,39	400	10,61	50
2	OŠ Cerkvenjak-Sv. Andraž	1.600	1.150	71,88	450	28,13	0
3	OŠ Lenart	13.700	7.000	51,09	6.150	48,91	550
4	OŠ Sveta Ana	7.725	3.611	46,74	4.114	53,26	0
5	OŠ Sveti Jurij	6.397	5.627	87,96	750	12,04	20
6	OŠ Sveta Trojica	6.804	5.029	73,91	1.775	26,09	0
7	OŠ Voličina	4.066	3.000	73,78	1.000	26,22	66

Tabela 9: Knjižnična zbirka. Izbor knjižničnega gradiva v šolskih knjižnicah na območju UE Lenart – število naslovov.

Tabela 9 prikazuje izbor knjižničnega gradiva v obravnavanih šolskih knjižnicah. Navedeno je število naslovov leposlovnega in število naslovov strokovnega gradiva ter prikazano razmerje v odstotkih. Posebej je prikazano tudi število naslovov referenčnega gradiva po posameznih knjižnicah. Iz podatkov je razvidno, da v veliki večini knjižnic močno prevladuje delež leposlovnega gradiva, zelo neugodno pa je tudi stanje glede referenčnega gradiva.

3.4.3 Zaposleni strokovni delavci v šolski knjižnici

zap. št.	naziv šole	strokovni delavci – število oseb			EPZ
		skupaj	ustrezna izobrazba	neustrezna izobrazba	
1	OŠ Benedikt	1	0	1	1
2	OŠ Cerkevjak-Sv. Andraž	3	1	2	1
3	OŠ Lenart	1	1	0	1
4	OŠ Sveta Ana	1	1	0	1
5	OŠ Sveti Jurij	1	1	0	0,5
6	OŠ Sveta Trojica	1	1	0	1
7	OŠ Voličina	1	0	1	0,6
	Skupaj	9	5	4	6,1

Tabela 10: Zaposleni strokovni delavci v šolskih knjižnicah na območju UE Lenart – število oseb in EPZ.

Tabela 10 prikazuje zaposlene strokovni delavce v šolskih knjižnicah na območju UE Lenart. V vseh knjižnicah je zaposlenih devet strokovnih delavcev. Pet od njih ima ustrezno strokovno izobrazbo v skladu s predpisi s področja vzgoje in izobraževanja, štirje od njih pa nimajo ustrezne izobrazbe. Ekvivalent polne zaposlitve (EPZ) v sedmih obravnavanih knjižnicah znaša 6,1 osebe zaposlene za poln delovni čas.

3.4.4 Prostorski pogoji

zap. št.	naziv šole	površina knjižnice (m ²)
1	OŠ Benedikt	24
2	OŠ Cerkevjak-Sv. Andraž	40
3	OŠ Lenart	75
4	OŠ Sveta Ana	80
5	OŠ Sveti Jurij	40
6	OŠ Sveta Trojica	65
7	OŠ Voličina	48

Tabela 11: Velikost prostorov v šolskih knjižnicah na območju UE Lenart.

Tabela 11 prikazuje prostorske pogoje, v katerih delujejo šolske knjižnice na območju UE Lenart. Najmanjša knjižnica meri le 24 m², največja pa ima 80 m².

3.5 Izpolnjevanje minimalnih pogojev za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe v letu 2006

Postopek ugotavljanja izpolnjevanja pogojev za izvajanje knjižnične dejavnosti je predpisan v 45. členu Pravilnika. Knjižnice se v razvidu razvrstijo v tri kategorije razvitosti glede na stopnjo izpolnjevanja pogojev, določenih v tem pravilniku za posamezno vrsto knjižnic, in sicer v 1. kategorijo (razvite), 2. kategorijo (srednje razvite) in 3. kategorijo (nerazvite).

V 1. kategorijo spadajo knjižnice, ki v celoti izpolnjujejo predpisane pogoje. V 2. kategorijo spadajo knjižnice, ki dosegajo vsaj 50% predpisanih pogojev, ki se nanašajo na obseg in izbor

strokovno urejenega knjižničnega gradiva in ustrezno usposobljene strokovne delavce. V 3. kategorijo spadajo knjižnice, ki ne dosegajo vsaj 50% predpisanih pogojev po merilih iz prejšnjega odstavka.

Odstotek doseženih pogojev se izračuna tako, da se po predhodno ugotovljeni stopnji izpolnitve nominalno določenega normativa po vsakem merilu posebej, izračuna povprečna vrednost po vseh upoštevanih merilih.

3.5.1 Šolske knjižnice na območju Upravne enote Lenart v občinah Benedikt, Cerkevjak, Sveti Jurij v Slov. Goricah, Lenart, Sveta Ana in Sv. Trojica

Izračun razvitosti posameznih šolskih knjižnic je bil narejen v skladu z metodologijo, določeno v 45. členu Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe. Ustrezni podatki so bili pridobljeni s pomočjo namenskega vprašalnika, ki ga je pripravil Center za razvoj knjižnic pri Narodni in univerzitetni knjižnici in so ga izpolnile ter verificirale odgovorne osebe šolskih knjižnic na območju UE Lenart. Vsi podatki se nanašajo na stanje v letu 2006. Vnos in obdelavo podatkov ter interpretacijo izračunov je izvedel Center za razvoj knjižnic pri Narodni in univerzitetni knjižnici. Podatki so prikazani in obdelani po posameznih sklopih, podsklopih in elementih merjenja ter sumarično.

3.5.2 Sklop I. Organiziranost

zap. št.	naziv	2.1-št.odd.	2.2 št. učencev	2.3 št. strok. del	3.1 dej.	3.2 dej.	3.3 dej.	3.4 dej.	3.5 dej.	3.6 dej.	3.7 dej.	3.8 dej.	3.9 dej.	3. skupaj	dejavnosti (3)	I. organiziranost
1	OŠ Benedikt	15	256	25	1	1	0	1	0	1	1	0	1	6	75%	75%
2	OŠ Cerkevjak-Sv. Andraž	19	318	38	1	1	1	1	0	1	1	0	1	7	88%	88%
3	OŠ Lenart	25	518	45	1	1	0	0	0	1	1	0	1	5	63%	63%
4	OŠ Sveta Ana	14	244	51	1	1	1	1	1	1	1	0	1	8	100%	100%
5	OŠ Sveti Jurij	11	203	40	1	1	1	1	1	1	1	0	0	7	88%	88%
6	OŠ Sveta Trojica	12	228	26	1	0	1	1	1	1	0	0	0	5	63%	63%
7	OŠ Voličina	14	222	29	1	1	1	1	1	1	1	0	1	8	100%	100%

Tabela 12: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Izvajanje knjižnične dejavnosti glede na 2. člen ZKnj-1. Sklop I.: »Organiziranost«.

Tabela 12 prikazuje število oddelkov, število učencev ter strokovnih delavcev posameznih šol ter obseg izvajanja knjižnične dejavnosti v njihovih šolskih knjižnicah. Obseg knjižnične dejavnosti kot javne službe je predpisan v 2. členu ZKnj-1 in zajema:

1. zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva,

2. zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij, izdelovanje knjižničnih katalogov, podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov,
3. posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev,
4. sodelovanje v medknjižnični izposoji in posredovanju informacij,
5. pridobivanje in izobraževanje uporabnikov,
6. informacijsko opismenjevanje,
7. varovanje knjižničnega gradiva, ki je kulturni spomenik,
8. drugo bibliotekarsko, dokumentacijsko in informacijsko delo.

Ker šolske knjižnice med svojimi nalogami nimajo posebej navedeno varovanje knjižničnega gradiva, ki je kulturni spomenik (pod zap. št. 7), smo pri merjenju obsega izvajanja knjižnične dejavnosti to dejavnost izpustili in smo merili le izvajanje ostalih osmih dejavnosti.

Rezultat merjenja je pokazal, da dve knjižnici zahteve glede obsega izvajanja knjižnične dejavnosti izpolnjujejo izpolnjujejo v celoti, dve knjižnici v 88 odstotkih, ena knjižnica v 75 odstotkih ter dve knjižnici v 63 odstotkih.

3.5.3 Sklop II. – Gradivo

Sklop II. – Gradivo se sestoji iz treh podsklopov: a) Obseg gradiva; b) Izbor gradiva in c) Ureditvev gradiva. Končni rezultat za celoten sklop se izračuna na osnovi delnih rezultatov, torej rezultatov posameznih podsklopov.

Podsklop »Obseg gradiva« se sestoji iz naslednjih elementov merjenja: a) Knjižnično gradivo – zbirka; b) Serijske publikacije – število naročenih naslovov; c) Prirast knjig; d) Prirast neknjižnega gradiva; e) Prirast serijskih publikacij – posodobitev. Pri izračunu doseganja pogoja iz Pravilnika se pri elementih merjenja Knjižnično gradivo in Serijske publikacije – število naročenih naslovov upošteva zahtevo iz Pravilnika (18. člen) po različnem merjenju za šole, ki imajo do 300 učencev in tiste, ki imajo več kot 300 učencev. Rezultat merjenja za posamezen podsklop je srednja vrednost izračunov posameznih elementov merjenja, izražena v odstotkih.

Podsklop »Obseg gradiva. Knjižnična zbirka - (število enot)

zap št.	naziv	4.1 gradivo-skupaj enot	zbirka - gradivo (do 300 učencev) (4.1.1)	gradivo skupaj-za učence	gradivo skupaj-za strok. del.	knjige: min.	4.2 knjige skupaj	zbirka - gradivo (nad 300 učencev) (4.2.1)	knjige-za učence	knjige-za strok. del.	4.3 ser. p. naslovi
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	OŠ Benedikt	4.760	100%	4.360	400	3.560	4.193	-	3.793	400	29
2	OŠ Cerkvjenjak-Sv. Andraž	3.000	-	1.500	1.500	4.700	3.000	64%	1.500	1.500	10
3	OŠ Lenart	13.150	-	9.989	3.161	6.980	12.587	100%	9.989	2.598	40

4	OŠ Sveta Ana	7.725	100%	3.457	4.268	4.480	7.334	-	3.347	3.987	40
5	OŠ Sveti Jurij	6.377	100%	6.077	300	3.630	6.227	-	5.927	300	0
6	OŠ Sveta Trojica	6.821	100%	6.225	1.775	3.320	6.804	-	5.029	1.775	17
7	OŠ Voličina	4.881	100%	3.977	904	3.380	4.837	-	3.933	904	44

Tabela 13: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Podsklop »Obseg gradiva«. Knjižnična zbirka – število enot.

Tabela 13 prikazuje obseg knjižničnih zbirk obravnavanih šolskih knjižnic. Ločeno so prikazani izračuni za velikost zbirke v šolah, ki imajo do 300 učencev ter v šolah, ki imajo več kot 300 učencev. V šestih šolskih knjižnicah imajo ustrezno število enot knjižničnega gradiva, v eni knjižnici pa zbirka knjižničnega gradiva ne dosega zahtev pravilnika. V štirih knjižnicah imajo naročeno zadostno število naslovov serijskih publikacij, v dveh knjižnicah prejema premajhno število naslovov, ena knjižnica pa je poročala, da serijskih publikacij ne prejema.

Podsklop »Obseg gradiva. Knjižnična zbirka - prirast knjižničnega gradiva

zap. št.	prirast knjig: min.	5. 1. prirast knjig skupaj	prirast knjig (5.1.1)	prirast knjig za učence	prirast knjig za strokovne delavce	5.2 prirast neknoj. grad.	5.2 prirast neknoj. grad.	prirast neknoj. grad. (5.2)	5.3 periodika-posodob.	prirast ser. publ. (5.3.1)	per- št. novih naslovov	obseg gradiva
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1	381	423	100%	382	41	0	0,0%	0%	0	0%	0	50%
2	508	150	30%	100	50	0	0,0%	0%	0	0%	0	27%
3	743	420	57%	375	45	15	15,0%	100%	0	0%	0	71%
4	499	205	52%	87	118	205	205,0%	100%	1	100%	2	88%
5	403	70	17%	50	20	20	20,0%	100%	0	0%	0	54%
6	358	245	68%	203	42	0	0,0%	0%	0	0%	0	42%
7	367	894	100%	639	255	0	0,0%	0%	1	100%	1	75%

Tabela 14: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Podsklop »Obseg gradiva«. Knjižnična zbirka – prirast gradiva – število enot in odstotek izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika.

Tabela 14 prikazuje prirast knjižničnega gradiva v številu enot in v odstotkih izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika. Elementi merjenja so Prirast knjig, Prirast neknižnega gradiva in Prirast serijskih publikacij – posodobitev. V stolpcu 1. so prikazane izračunane vrednosti minimalnega prirasta knjig glede na število učencev in strokovnih delavcev na šoli, v stolpcu 2. pa dejansko število novo nabavljenih knjig. V stolpcu 3. je prikazan odstotek izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika. Le dve knjižnici sta v celoti izpolnili minimalne zahteve Pravilnika glede prirasta knjig, pri ostalih petih knjižnicah se kažejo velike pomanjkljivosti pri nabavi knjig, ena knjižnica je dosegla samo 17% zahtevanega minimalnega prirasta knjig.

V stolpcih 6., 7. in 8. je prikazan prirast neknjižnega gradiva, najprej v številu enot, nato v odstotku prirasta vsega knjižničnega gradiva in še v odstotku izpolnjevanja zahtev Pravilnika. Le tri knjižnice izpolnjujejo minimalne zahteve Pravilnika v celoti, ostale štiri pa 0%.

V stolpcih 9., 10. in 11. je prikazano stanje glede posodabljanja serijskih publikacij. Le dve knjižnici izpolnjujeta zahteve Pravilnika, v petih knjižnicah pa niso nabavili nobenega novega naslova serijskih publikacij.

V stolpcu 12. je v odstotkih prikazano izpolnjevanje zahtev Pravilnika glede obsega knjižnične zbirke v šolski knjižnici. V podsklop »Obseg gradiva« je uvrščeno izpolnjevanje zahtev Pravilnika glede obsega zbirke knjižničnega gradiva, števila naslovov serijskih publikacij, prirasta knjig, prirasta neknjižnega gradiva ter posodabljanja serijskih publikacij. Nobena od sedmih knjižnic v celotnem podsklopu »Obseg gradiva« ne izpolnjuje zahtev Pravilnika.

Podsklop »Izbor gradiva«. Knjižnična zbirka - izbor knjižničnega gradiva

zap. št.	6.1 leposlovje-št. nasl.	6.1 leposlovje-odstotek	razmerje (6.1, 6.2)	6.2 strok. gradivo-št. nasl.	6.2 strok. gr-odstotek	6.3 referenčno gr.-št. nasl.	6.3 ref. gr-odstotek	prezenčna izposoja (6.3)	6.4 pokritost prog.-per.	6.4 odst. nepokritosti-per.	6.4 odst. pokritosti-per.	izbor gradiva
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1	3.793	90,46%	0%	400	9,54%	50	1,19%	12%	1	5	95%	6%
2	1.150	71,88%	0%	450	28,13%	0	0,00%	0%	0	50	50%	0%
3	7.000	53,23%	0%	6.150	46,77%	550	4,18%	42%	1	0	100%	21%
4	3.611	46,74%	0%	4.114	53,26%	0	0,00%	0%	0	0	100%	0%
5	5.627	88,24%	0%	750	11,76%	20	0,31%	3%	0	30	70%	2%
6	5.029	73,91%	0%	1.775	26,09%	0	0,00%	0%	1	0	100%	0%
7	3.000	75,00%	0%	1.000	25,00%	66	1,65%	17%	1	90	10%	0%

Tabela 15: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Podsklop »Izbor gradiva«. Knjižnična zbirka – izbor gradiva – število naslovov leposlovnega in strokovnega gradiva ter odstotek izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika.

Tabela 15 prikazuje stanje v sedmih šolskih knjižnicah glede na izbor gradiva v njih. Pri izračunu smo upoštevali razmerje med naslovi leposlovnega in strokovnega gradiva ter odstotek referenčnega gradiva v šolski knjižnici. Kot je razvidno iz tabele zgoraj, je stanje v obravnavanih šolskih knjižnicah glede tega podsklopa izredno slabo. Iz rezultatov v stolpcu 3. je razvidno, da nobena od knjižnic ne dosega zahtev Pravilnika glede razmerja 60 : 40 med leposlovjem in strokovnim gradivom, v stolpcu 8. pa je prikazan odstotek izpolnjevanja pogojev Pravilnika glede referenčnega gradiva. V stolpcih 9., 10. in 11. so prikazani podatki o pokritosti programov šole s periodičnimi publikacijami, vendar jih pri izračunu podsklopa »Izbor gradiva« ne upoštevamo in so podatki zgolj informativni. Rezultati izračuna za celoten podsklop »Izbor gradiva« so prikazani v stolpcu 12.

Podsklop »Ureditev gradiva«. Knjižnična zbirka - ureditev knjižničnega gradiva

zap. št.	7.1 ureditev	7.2 ureditev	7.3 ureditev	7.4 ureditev	7.5 ureditev	7.7 katalog-rač.	7.8 katalog-klasični	ureditev gradiva
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1	1	1	1	0	0	1	0	67%
2	1	1	1	0	0	1	0	67%
3	0	1	1	1	0	1	0	67%
4	1	1	1	1	1	1	0	100%
5	1	1	0	0	0	1	0	50%
6	1	1	1	1	1	0	0	71%
7	1	1	1	1	0	1	0	83%

Tabela 16: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Podsklop »Ureditev gradiva«. Knjižnična zbirka – ureditev gradiva in odstotek izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika.

Podsklop »Ureditev gradiva« se sestoji iz naslednjih elementov merjenja:

1. Ločena postavitev gradiva za učence in strokovne delavce;
2. Postavitev gradiva za učence v prostem pristopu po starostnih stopnjah;
3. Ločena postavitev ljudskega slovstva in gradiva v tujih jezikih;
4. Ureditev strokovnega gradiva po sistemu UDK;
5. Postavitev poučnega gradiva za učence po prilagojenem sistemu UDK;
6. Računalniški katalog;
7. Klasični katalog za gradivo, ki še ni računalniško obdelano.

Vsak pozitiven odgovor šteje eno točko, odstotek izpolnjevanja pogojev pa je prikazan v stolpcu 8.

Sklop II. »Gradivo (skupaj)« – odstotek izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika

zap. št.	obseg gradiva	izbor gradiva	ureditev gradiva	II. gradivo (skupaj)
	1.	2.	3.	4.
1	50%	6%	67%	41%
2	27%	0%	67%	31%
3	71%	21%	67%	53%
4	88%	0%	100%	63%
5	54%	2%	50%	35%
6	42%	0%	71%	38%
7	75%	0%	83%	53%

Tabela 17: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Sklop II. »Gradivo« - odstotek izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika. Prikaz za posamezne podsklope in celoten sklop II. »Gradivo«.

Tabela 17 prikazuje izračun izpolnjevanja pogojev za sklop »Gradivo«, najprej delni rezultati, merjenj po posameznih podsklopih in nato v stolpcu 4. še izračun za celotni sklop »Gradivo«. Nobena od sedmih šolskih knjižnic ne izpolnjuje zahtev Pravilnika za ta sklop, najslabši rezultati so v podsklopu »Izbor gradiva«.

3.5.4 Sklop III. – »Strokovni delavci«

zap. št.	8. zaposleni skupaj	8. zaposleni-ustrezna izobrazba	8. zaposleni-neustrezna izobr.	8. zaposleni FTE	zaposleni na 20 oddelkov	zaposleni - število (do 20 oddelkov)	zaposleni - število (20 in več oddelkov)	zaposleni - ustrezna izobrazba(8)	III. strokovni delavci
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1	1	0	1	1	1,33	100%	-	0%	50%
2	3	1	2	1	1,05	100%	-	33%	67%
3	1	1	0	1	0,8	-	100%	100%	100%
4	1	1	0	1	1,43	100%	-	100%	100%
5	1	1	0	0,5	0,91	91%	-	100%	95%
6	1	1	0	1	1,67	100%	-	100%	100%
7	1	0	1	0,6	0,86	86%	-	0%	43%

Tabela 18: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Sklop III. – »Strokovni delavci« - odstotek izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika.

Tabela 1 prikazuje podatke in rezultati merjenja za sklop III. – Strokovni delavci. Elementi merjenja so število zaposlenih za poln delovni čas glede na število oddelkov na šoli in ustreznost izobrazbe knjižničarjev. Izračuni izpolnjevanja pogojev so prikazani v stolpcu 9. V tem sklopu tri knjižnice v celoti izpolnjujejo pogoje iz Pravilnika.

3.5.5 Sklop IV. – »Prostor in oprema«

zap. št.	9.1 površina knjižnice	površina na 20 oddelkov	površina (9.1)	9.2 oprema 1	9.2 oprema 2	9.2 oprema 3	9.2 oprema 4	9.2 oprema 5	9.2 oprema 6	9.2 oprema 7	9.2 oprema 8	9.2 oprema 9	9.2 skupaj	oprema (9.2)	IV. prostor in oprema
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1	24	32	40%	1	1	1	1	1	0	0	1	0	6	67%	53%
2	40	42,1	53%	1	1	1	1	1	0	1	1	0	7	78%	65%
3	75	60	75%	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9	100%	88%

4	80	114	100%	1	0	1	1	1	1	1	1	0	7	78%	89%
5	40	72,7	91%	1	0	1	1	1	0	1	1	0	6	67%	79%
6	65	108	100%	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9	100%	100%
7	48	68,6	86%	1	0	0	1	1	1	1	1	1	7	78%	82%

Tabela 19: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Sklop IV. – »Prostor in oprema« - odstotek izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika.

Sklop IV. – Prostor in oprema zajema podatke o velikosti knjižnice (Pravilnik, 22. člen) in razpoložljivi opremi knjižnice (Pravilnik, 23. člen). V stolpcih 4. do 12. so podatki o zagotovljeni naslednji opremi:

4. - telefon,
5. - dostop do telefaksa,
6. - možnost uporabe preslikovalnega stroja,
7. - dostop do druge opreme za reproduciranje gradiva šolske knjižnice,
8. - multimedijски računalniki za delo knjižničarjev,
9. - računalniki za uporabnike
10. - ustrezna programska oprema,
11. - računalniki z dostopom do spleta za knjižničarje,
12. - računalniki z dostopom do spleta za uporabnike.

Doseganje pogoja za površino knjižnice je prikazano v stolpcu 3., v stolpcu 14. pa so prikazani odstotki doseganja pogojev, ki se nanašajo na opremo knjižnice. V stolpcu 15. so prikazani rezultati merjenja za celoten sklop »Prostor in oprema«, izraženi v odstotkih izpolnjevanja pogojev. Samo ena knjižnica v celoti izpolnjuje zahteve Pravilnika za ta sklop.

3.5.6 Končni rezultati merjenja izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika

zap. št.	I. organiziranost	obseg gradiva	izbor gradiva	ureditev gradiva	II. gradivo (skupaj)	zaposleni - število	zaposleni - ustrezna izobrazba (8)	III. strokovni delavci	površina (9.1)	oprema (9.2)	IV. prostor in oprema	rezultat (za 1. kategorijo)	rezultat (za 2. oz. 3. kategorijo)
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1	75%	50%	6%	67%	41%	100%	0%	50%	40%	67%	53%	55%	45%
2	88%	27%	0%	67%	31%	100%	33%	67%	53%	78%	65%	63%	49%
3	63%	71%	21%	67%	53%	100%	100%	100%	75%	100%	88%	76%	76%
4	100%	88%	0%	100%	63%	100%	100%	100%	100%	78%	89%	88%	81%
5	88%	54%	2%	50%	35%	91%	100%	95%	91%	67%	79%	74%	65%
6	63%	42%	0%	71%	38%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	75%	69%
7	100%	75%	0%	83%	53%	86%	0%	43%	86%	78%	82%	69%	48%

Tabela 20: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Rezultati merjenja izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika.

Tabela 20 prikazuje končne rezultate merjenja izpolnjevanja pogojev Pravilnika, izraženi v odstotkih. Prikazani so tudi vmesni rezultati merjenja za posamezne sklope, podsklope in nekatere elemente merjenja. V stolpcih 12. in 13. so prikazani končni rezultati merjenja. V skladu z metodologijo, določeno v 45. členu Pravilnika, knjižnice razvrščamo v tri kategorije razvitosti glede na stopnjo izpolnjevanja pogojev, določenih v Pravilniku za posamezno vrsto knjižnic in sicer v:

1. kategorijo (razvite),
2. kategorijo (srednje razvite) in
3. kategorijo (nerazvite).

V 1. kategorijo spadajo knjižnice, ki v celoti izpolnjujejo predpisane pogoje.

V 2. kategorijo spadajo knjižnice, ki dosegajo vsaj 50% predpisanih pogojev, ki se nanašajo na obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva in ustrezno usposobljene strokovne delavce.

V 3. kategorijo spadajo knjižnice, ki ne dosegajo vsaj 50% predpisanih pogojev za knjižnice, ki se uvrstijo v 2. kategorijo.

Odstotek doseženih pogojev se izračuna tako, da se po predhodno ugotovljeni stopnji izpolnitve nominalno določenega normativa po vsakem merilu posebej, izračuna povprečna vrednost po vseh upoštevanih merilih.

Glede na to, da nobena od merjenih knjižnic v celoti ne izpolnjuje minimalnih zahtev iz Pravilnika, nobene tudi ne moremo uvrstiti v prvo kategorijo. Zato je treba pri razvrstitvi v kategorijo razvitosti upoštevati določilo o uvrstitvi v 2. in 3. kategorijo razvitosti, navedeno v 45. členu Pravilnika. Po tej metodologiji se pri uvrščanju v 2. in 3. kategorijo razvitosti upošteva obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva in ustrezno usposobljene strokovne delavce.

Razvrstitev merjenih knjižnic v 2. in 3. kategorijo razvitosti

zap. št.	obseg gradiva	izbor gradiva	ureditev gradiva	II. gradivo (skupaj)	zaposleni - število	zaposleni - ustrezna izobrazba(8)	III. strokovni delavci	rezultat (za 2. oz. 3. kategorijo)
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1	50%	6%	67%	41%	100%	0%	50%	45%
2	27%	0%	67%	31%	100%	33%	67%	49%
3	71%	21%	67%	53%	100%	100%	100%	76%
4	88%	0%	100%	63%	100%	100%	100%	81%
5	54%	2%	50%	35%	91%	100%	95%	65%
6	42%	0%	71%	38%	100%	100%	100%	69%
7	75%	0%	83%	53%	86%	0%	43%	48%

Tabela 21: Šolske knjižnice na območju UE Lenart. Rezultati merjenja izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika za razvrstitev knjižnic v 2. in 3. kategorijo razvitosti.

Tabela 21 prikazuje končne rezultate merjenja izpolnjevanja pogojev za sedem obravnavanih knjižnic. V stolpcu 8. so navedeni odstotki izpolnjevanja pogojev iz Pravilnika, na osnovi katerih

po metodologiji iz Pravilnika knjižnice razvrščamo v 2. ali 3. kategorijo razvitosti. Štiri knjižnice pogoje izpolnjujejo več kot za 50 odstotkov in jih zato uvrstimo v 2. kategorijo razvitosti (srednje razvite), tri knjižnice pa meje 50 odstotkov ne dosegajo in so zato uvrščene v 3. kategorijo (nerazvite).

3.5.7 Izpolnjevanje minimalnih pogojev v šolskih knjižnicah : celostno

Tabela spodaj prikazuje konkretni primanjkljaj na celotnem območju.

pogoj	% izpolnjevanja minimalnih pogojev	komentar
I. Organiziranost	63% - 100%	V petih knjižnicah ne izvajajo dveh do treh zahtevanih dejavnosti.
II. Gradivo	31% - 63%	
Obseg gradiva	45% - 81%	Knjige: v enem primeru primanjkljaj 1.700 knjig, v ostalih število knjig presega minimum za 633 do 5.607 enot. Serijske publikacije: v treh primerih primanjkljaja od 28 do 15 naslovov, v štirih primerih ustrezno.
Prirast gradiva	27% - 88%	Knjige: v dveh primerih prirast večji od minimalnih zahtev za 42 in 572 knjig, v petih primerih primanjkljaj za 113 do 358 enot. Posodabljanje serijskih publikacij: samo v dveh primerih ustrezno, v petih knjižnicah manjka vsaj en nov naslov. Prirast neknjižnega gradiva: v treh knjižnicah ustrezen, v štirih knjižnicah pa neknjižnega gradiva niso kupovali in znaša primanjkljaj od 36 do 50 enot.
Izbor gradiva	0% - 21%	V nobeni od obravnavanih knjižnic nimajo ustreznega izbora gradiva. Referenčno gradivo: v vseh obravnavanih knjižnicah primanjkljaj v razponu od 148 do 470 enot.
Ureditev gradiva	50% - 83%	Samo v eni knjižnici je ureditev gradiva ustrezna, v šestih primerih niso izpolnjene od dve do štiri zahteve po ureditvi.
III. Strokovni delavci	43% - 100%	Ustrezna izobrazba: V dveh knjižnicah zaposleni nimajo ustrezne izobrazbe, v eni knjižnici dva delno zaposlena nimata ustrezne izobrazbe.
IV. Prostor in oprema	53% - 100%	Prostor: v petih knjižnicah imajo premajhen prostor v razponu od 5 m ² do 56 m ² . Oprema: v treh knjižnicah nimajo dostopa do telefaksa, v eni knjižnici nimajo možnosti uporabe preslikovalnega stroja, v treh knjižnicah nimajo računalnika za uporabnike, v štirih knjižnicah uporabniki nimajo dostopa do spleta.

Tabela 22: % izpolnjevanja minimalnih pogojev na celotnem področju

Nobena od obravnavanih šolskih knjižnic ne izpolnjuje minimalnih zahtev za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe: uvrščajo se v 2. – 3. kategorijo razvitosti, torej med nerazvite oziroma srednje razvite knjižnice.

4 IZVAJANJE DEJAVNOSTI ŠOLSKE IN SPLOŠNE KNJIŽNICE OB UPORABI SKUPNIH VIROV: KVANTITATIVNI PRIKAZ PREDPISANIH MINIMALNIH POGOJEV ZA SPLOŠNO IN ŠOLSKO KNJIŽNICO V OBČINI SVETA ANA

4.1 Splošna izhodišča

4.1.1 Status

1. Izhodišče za izračun minimalnih pogojev za delovanje obeh knjižnic predstavljajo veljavni zakonski predpisi. Gre za projekcijo izvajanja dejavnosti šolske in splošne krajevne knjižnice ob skupni uporabi virov - prostora, opreme, gradiva in osebja, kjer je to glede na različne funkcije obeh vrst knjižnic sploh mogoče in smiselno.
2. Obe knjižnici uporabljata za izvajanje knjižnične dejavnosti prostor in druge že obstoječe vire šolske knjižnice z dovoljenjem šole.
3. Izrecno pravno normo daje že omenjeni zadnji odstavek 3. člena Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe, ki pravi: *»Kadar se knjižnice različnih vrst organizacijsko ali prostorsko združujejo, se morajo organizirati tako, da nobena od knjižničnih funkcij prejšnjih knjižnic v združeni knjižnici ni okrnjena«*. V nadaljevanju so podane smernice, ki zagotavljajo neokrnjenost knjižničnih funkcij obeh knjižnic, ob kolikor je mogoče racionalni izrabi skupnih virov.
4. Šolska in splošna knjižnica ne spreminjata svojega statusa. Lastništvo gradiva in opreme mora ostati jasno razmejeno.
5. Knjižnično gradivo šolske in splošne knjižnice je strokovno obdelano in postavljeno v skladu z zahtevami stroke ob upoštevanju posebnosti vsake vrste knjižnic ter je v lasti knjižnice, ki ga je pridobila.
6. Stroške, ki nastanejo ob skupni uporabi virov, nosi šola za šolsko knjižnico in občina za neposredne stroške splošne knjižnice ter kot soudeležbo pri skupnih stroških osrednje knjižnice. Občina in šola skleneta pisni dogovor o delitvi stroškov glede investicijskega vzdrževanja, predelave prostorov, nabave pohištvene opreme, računalnikov in druge tehnične opreme, vzdrževanja računalnikov in opreme, tekočih stroškov (internetna povezava, telefon, elektrika, gretje, voda itn.).
7. Glede izračuna obsega virov, ki jih uporabljata obe knjižnici, nasploh velja, da se upoštevajo zahtevnejši normativi. Gre za izračun velikosti prostora, obsega, prirasta in izbora gradiva, števila čitalniških mest in delovnih postaj, opreme knjižnic, strokovne usposobljenosti delavcev itn.

4.1.2 Knjižnično gradivo

Obseg, prirast in izbor fonda

1. Splošna knjižnica mora glede obsega fonda izpolnjevati izračunane minimalne zahteve, saj mora zagotavljati gradivo za potrebe celotne skupnosti, ne le za otroke in mladino. Število enot gradiva, ki ga splošna knjižnica postavi v skupen prostor, je lahko manjše le v naslednjih primerih: število enot oziroma naslovov je lahko manjše pri referenčnem gradivu, serijskih publikacijah in fondu namenjenem otrokom ter mladini, ki ga ima šolska knjižnica ter ustreza potrebam uporabnikov splošne knjižnice. Pri tem izhajamo iz predpostavke, da vsebuje fond šolske knjižnice samo gradivo, ki podpira vzgojno-izobraževalni proces na šoli.
2. Knjižnici morata pri izboru in prirastu gradiva upoštevati normative za vsako knjižnico, dogovarjata se lahko le o deležih nabave gradiva v skupni uporabi. Gradivo v skupni uporabi predstavljajo določeni naslovi iz naslednjih sklopov knjižnične zbirke: referenčne zbirke, serijskih publikacij in gradiva namenjenega otrokom oz. mladini, ob pogoju, da ustrezajo potrebam uporabnikov obeh knjižnic.

Uporaba in razporeditev fonda

3. Prostorska razporeditev knjižničnega gradiva (polic in stojal) šolske in splošne knjižnice je načeloma ločena. Izjeme so sklopi knjižnične zbirke v skupni rabi, ki so namenjeni uporabnikom obeh knjižnic. To so: otroški in mladinski oddelek, ki je urejen po normativih za šolsko knjižnico, referenčna zbirka in serijske publikacije. Vsak od naštetih sklopov je postavljen ločeno od ostalega gradiva.
4. Gradivo splošne knjižnice, ki je namenjeno izključno odraslim, je uporabnikom šolske knjižnice dostopno le z dovoljenjem šolskega knjižničarja in ni postavljeno v sklopih za skupno rabo. Knjižnici se lahko dogovorita, da se uporabnikom šolske knjižnice omeji dostop do gradiva splošne knjižnice. Izjema je gradivo, ki je v skupni uporabi.
5. Gradivo šolske knjižnice lahko uporabniki splošne knjižnice načeloma uporabljajo samo prezenčno ob siceršnjih varnostnih ukrepih.
6. Gradivo v skupni uporabi je načeloma mogoče posojati samo prezenčno, razen posebej določenega gradiva namenjenega otrokom in mladostnikom, ki se lahko izposodi na dom.
7. Knjižnici se dogovorita o podrobnostih glede uporabe in razporeditve fonda, dogovor skleneta v pisni obliki.

Nacionalni vzajemni bibliografski sistem

8. Splošna knjižnica mora biti vključena v sistem COBISS, šolska knjižnica lahko izbira med programom Šolska knjižnica in vzajemnim bibliografskim sistemom COBISS, saj trenutno ni določil, ki bi ji predpisovali izbiro sistema.

4.1.3 Strokovni delavci

1. Strokovni delavci oz. delavke morajo izpolnjevati zahteve po strokovni izobrazbi in kvalifikacijah glede na vrsto knjižnice, v kateri delajo.

2. Če ista oseba opravlja delo v obeh knjižnicah, mora izpolnjevati zahteve po strokovni usposobljenosti za vsako od obeh vrst knjižnic.

4.1.4 Prostor in oprema

1. Splošna in šolska knjižnica, ki uporabljata skupne vire, lahko delujeta samo v šolskih prostorih.
2. V primeru skupne uporabe virov splošna knjižnica ne sme biti odprta hkrati s šolsko knjižnico. Ločeno odprtost zahteva avtonomija šolskega prostora in pa specifične zahteve uporabnikov. Na ta način želimo izključiti motenje pedagoškega procesa, na drugi strani pa omogočiti uporabnikom splošne knjižnice optimalne pogoje za samostojno uporabo knjižnice. Knjižnica prevzame odgovornost za gradivo druge knjižnice v času svoje odprtosti.
3. Uporabniki splošne knjižnice vstopajo v knjižnico skozi poseben vhod, ločen od vhoda v šolo. Prav tako uporabljajo sanitarije v neposredni bližini knjižnice, ločene od sanitarij za učence. Šola in splošna knjižnica se lahko dogovorita drugače, pri čemer mora biti uporaba šolskih prostorov nadzorovana.
4. Pri vhodu v knjižnico in v njenih prostorih ne sme biti arhitekturnih ovir, ki bi gibalno oviranim osebam onemogočale uporabo knjižnice.
5. Knjižnici imata lahko v skupni uporabi tehnično in drugo opremo, ki mora obsegati vsaj računalnike za uporabnike in zaposlene, čitalniška mesta, prireditveni prostor, telefon, tiskalnik, preslikovalni stroj, avdio ter video opremo itn. Računalniki za uporabnike omogočajo dostop do svetovnega spleta, vzajemnega kataloga in kataloga knjižnice.

4.1.5 Odprtost

1. Šolska knjižnica je odprta dopoldne v času pouka, splošna knjižnica je odprta v času, ko v šoli ni pouka – praviloma popoldne in zvečer, lahko tudi ob sobotah ali nedeljah.

4.2 Projekcija na primeru občine Sveta Ana

Prebivalci občine Sv. Ana nimajo zagotovljene dejavnosti splošnih knjižnic, osrednja knjižnica Lenart pa tudi ne izpolnjuje minimalnih pogojev za izvajanje knjižnične dejavnosti, saj dosega le stopnjo srednje razvitosti. Tudi šolska knjižnica OŠ Sveta Ana ne dosega minimalnih zahtev za šolske knjižnice, saj dosega srednjo razvitost z 81% deležem izpolnjenih pogojev.

Tu moramo poudariti, da gre za najbolj razvito šolsko knjižnico v obravnavanem območju. Tako lahko v drugih občinah pričakujemo še več težav pri zagotavljanju minimalnih pogojev za izvajanje knjižnične dejavnosti.

V občini Sv. Ana bi morali delovati splošna in šolska knjižnica. Splošna knjižnica deluje kot organizacijska enota Matične knjižnice Lenart v obliki krajevne knjižnice. V nadaljevanju so predstavljene minimalne zahteve za delovanje obeh vrst knjižnic ob uporabi skupnih virov glede na število prebivalcev in velikost šole.

4.2.1 Obseg knjižnične zbirke

Splošna knjižnica	Šolska knjižnica
<ul style="list-style-type: none">– 8810 enot gradiva– od tega 714 enot neknjižnega gradiva– omogočen dostop do elektronskih virov.	<ul style="list-style-type: none">– 3000 enot gradiva za učence– 1000 enot pedagoške in strokovne literature za strokovne delavce– 25 tekoče naročenih naslovov periodike
<ul style="list-style-type: none">– Knjižnična zbirka posamezne knjižnice je lahko manjša le za gradivo v skupni uporabi, to je za določene naslove iz fonda namenjenega otrokom in mladini, referenčne zbirke ter zbirke serijskih publikacij. Naslove določita knjižnici v medsebojnem dogovoru. O gradivu v skupni rabi lahko govorimo takrat, ko gradivo ustreza uporabnikom obeh vrst knjižnic in je dostopno v režimu prezenčne izposoje.	

4.2.2 Prirast gradiva

Splošna knjižnica	Šolska knjižnica
<ul style="list-style-type: none">– letni prirast gradiva sestavlja 60% naslovov strokovnega in 40% naslovov leposlovnega gradiva na tiskanih in drugih medijih, 30% naslovov gradiva v okviru letnega prirasta namenjeno otrokom in mladini– prirast 476 enot gradiva– od tega najmanj 52 enot neknjižnega gradiva– letni prirast 286 naslovov strokovnega gradiva– letni prirast 190 naslovov leposlovnega gradiva– od tega letni prirast 143 naslovov gradiva namenjenega otrokom in mladini, če je gradivo dostopno na tržišču– od 476 enot najmanj 95 naslovov tekoče naročenih serijskih publikacij letno	<ul style="list-style-type: none">– prirast 499 knjig, od tega 299 leposlovnih in 200 strokovnih (razmerje 60% proti 40%)– tekoče naročenih 25 naslovov serijskih publikacij, vsaj en nov naslov letno– 50 enot neknjižnega gradiva
<ul style="list-style-type: none">– Prirast gradiva posamezne knjižnice je lahko manjši le za prirast gradiva v skupni rabi. Naslove in delež nabave določita knjižnici v medsebojnem dogovoru.	

4.2.3 Izbor knjižničnega gradiva

Splošna knjižnica	Šolska knjižnica
<ul style="list-style-type: none"> – leposlovno in strokovno gradivo v razmerju 40% proti 60%, gradivo namenjeno otrokom v razmerju 30% naslovov prirasta. – referenčno gradivo v prezenčni izposoji obsega največ 10% celotne knjižnične zbirke – največ 881 naslovov referenčnega gradiva – publikacije in informacije javnega značaja, pomembne za lokalno skupnost – omogoča dostop do elektronskih publikacij javnih oblasti na svetovnem spletu 	<ul style="list-style-type: none"> – knjižnična zbirka šolske knjižnice mora biti v skladu s programi, ki jih šola izvaja in z učnimi načrti – knjižnica ima ustrezno leposlovno in strokovno gradivo, gradivo v tujih jezikih, ki se poučujejo na šoli, ustrezno referenčno gradivo, zbirko gradiva, ki nastaja na šoli, strokovno gradivo s področja pedagogike, metodike, didaktike, sociologije, psihologije, bibliotekarstva in informacijskih znanosti ter strokovno, pedagoško in poljudnoznanstveno periodiko za otroke in mladino – knjižnično zbirko sestavlja okvirno 60% naslovov leposlovnega in 40% naslovov strokovnega gradiva, – šola zagotavlja strokovno gradivo, ki je povezano z njenim učnim programom in pedagoškim delom – referenčno gradivo v prezenčni izposoji obsega vsaj 10% knjižnične zbirke – serijske publikacije morajo zajemati vsa področja iz programa oziroma programov šole vsaj z 1 naslovom
<ul style="list-style-type: none"> – knjižnici ohranjata predpisana razmerja pri izboru gradiva za vsako vrsto knjižnic, pri čemer se upošteva gradivo v skupni rabi 	

4.2.4 Ureditev gradiva

Splošna knjižnica	Šolska knjižnica
<ul style="list-style-type: none"> – prost dostop do večine gradiva in omogočanje učinkovite samostojne uporabe – referenčno gradivo v prostem pristopu – gradivo za mladino je postavljeno ločeno od gradiva za odrasle, pri čemer je leposlovje urejeno po starostnih stopnjah otrok 	<ul style="list-style-type: none"> – gradivo za učence postavljeno ločeno od gradiva za strokovne delavce – leposlovno gradivo za učence je v prostem pristopu razvrščeno po starostnih stopnjah, – ljudsko slovstvo ter leposlovje v tujih jezikih je postavljeno posebej – strokovno gradivo je praviloma urejeno po sistemu UDK (univerzalna decimalna klasifikacija)

<ul style="list-style-type: none"> – domoznansko gradivo je postavljeno ločeno od ostalih delov knjižnične zbirke, tudi če ni organizirano v posebno zbirko. – gradivo, ki je postavljeno v skladiščnih prostorih knjižnice, mora biti strokovno urejeno tako, da omogoča takojšnjo dostopnost. – vključena v vzajemni bibliografski sistem – knjižnica omogoča uporabnikom dostop do javnega vzajemnega kataloga in do svetovnega spleta – knjižnica postavlja gradivo v prosti pristop na podlagi sistema UDK (univerzalna decimalna klasifikacija), ki je prilagojen namenu knjižnice 	<ul style="list-style-type: none"> – poučno gradivo za otroke in mladino je urejeno in postavljeno po prilagojenem sistemu UDK – šolska knjižnica ima računalniški katalog oziroma listkovni abecedni imenski in sistematski katalog po sistemu UDK za gradivo, ki še ni računalniško obdelano
<ul style="list-style-type: none"> – Otroški in mladinski oddelek je postavljen ločeno in urejen po normativih za šolsko knjižnico. Vsebuje gradivo obeh knjižnic, saj je namenjen za uporabnike obeh vrst knjižnic. – fond serijskih publikacij, ki je namenjen izključno odraslim, je postavljen ločeno – referenčna zbirka je postavljena ločeno – gradivo v skupni rabi se lahko izposoja samo prezenčno, razen fonda za otroke in mladino, ki se lahko izposoja na dom – Gradivo splošne knjižnice, ki je namenjeno izključno odraslim, je uporabnikom šolske knjižnice dostopno le z dovoljenjem šolskega knjižničarja. Knjižnici se lahko dogovorita, da vse gradivo splošne knjižnice izven skupne uporabe ni dostopno za uporabnike šolske knjižnice. 	

4.2.5 Število delavcev v knjižnici

Splošna knjižnica	Šolska knjižnica
<ul style="list-style-type: none"> – glede na odprtost 0,33 EPZ - bibliotekar ali višji knjižničar in še dodatno delo v osrednji knjižnici, potrebno za selekcijo, nabavo, katalogizacijo in opremljanje gradiva 	<ul style="list-style-type: none"> – 1 knjižničar

4.2.6 Prostor za izvajanje knjižnične dejavnosti

Splošna knjižnica	Šolska knjižnica
<ul style="list-style-type: none"> – vsaj 71,42 m² za obstoječe prostore 	80 m ²

<ul style="list-style-type: none"> - 191,5 m² za gradnjo novih prostorov - 5 čitalniških sedežev - 1 računalniško mesto - 1 uporabniško mesto z avdio in video opremo 	
<p>191,5 m², če obravnavamo knjižnico kot novogradnjo ali adaptacijo</p> <p>Prostori v skupni uporabi</p> <ul style="list-style-type: none"> - referenčna zbirka: 881 naslovov gradiva - zbirka serijskih publikacij, razen ločeno postavljenega gradiva za odrasle - fond namenjen otrokom in mladini - 5 čitalniških sedežev (1 mesto 2,5 m²) - 1 računalniško delovno mesto za uporabnike (1 mesto 2,5 m²) - 1 uporabniško mesto z video in avdio opremo (1 mesto glasbeno 2 m², video 4 m²) - 1 računalniško delovno mesto za zaposlene (v izposoji 6 m²) 	

4.2.7 Tehnična in druga oprema knjižnice

Splošna knjižnica	Šolska knjižnica
<ul style="list-style-type: none"> - 5 čitalniških sedežev - 1 računalniško mesto za uporabnike - ustrezno opremljeni računalniki za delavce - telefon z ločenimi števkami za posredovanje informacij uporabnikom, tiskalnice, - preslikovalne stroje ustreznih formatov - avdio in video oprema 	<ul style="list-style-type: none"> - telefon, - dostop do telefaksa - možnost uporabe preslikovalnega stroja - dostop do druge opreme za reproduciranje gradiva šolske knjižnice - ustrezno število multimedijskih osebnih računalnikov za delo knjižničarjev - za uporabnike pa ustrezno število računalnikov za iskanje informacij in individualno učenje, z ustrezno programsko opremo - vendar najmanj en računalnik za vsakega zaposlenega knjižničarja - najmanj en računalnik za uporabnike z dostopom do svetovnega spleta
<p>Knjižnici skleneta dogovor o uporabi, nabavi in vzdrževanju skupne opreme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 5 čitalniških sedežev - 1 računalniškega mesta za uporabnike - 1 delovno mesto z avdio in video opremo - 1 ustrezno opremljenega delovnega mesta (računalnik itn.) - telefona z ločenimi števkami za posredovanje informacij uporabnikom - tiskalnika - preslikovalnega stroja ustreznih formatov 	

4.2.8 Odprtost

Splošna knjižnica	Šolska knjižnica
– odprta vsaj 15 ur tedensko	– odprta v času pouka in obšolskih dejavnosti

5 ZAKLJUČKI

Pripravljena strokovna izhodišča za izvajanje knjižnične dejavnosti splošnih in šolskih knjižnic ob uporabi skupnih virov se lotevajo nove oblike organizacije v slovenskem prostoru. Racionalizacija stroškov predstavlja glavni motiv za skupno izvajanje dejavnosti splošnih in šolskih knjižnic. Na ta način povečamo dostopnost do knjižničnih storitev tudi v okoljih, ki težje zagotovijo finančna sredstva za knjižnično dejavnost. Ob tej upravičeni zahtevi pa moramo na drugi strani zagotoviti, da vsaka od obeh vrst knjižnic zadovoljuje potrebe svojih uporabnikov v neokrnjenem obsegu in kvaliteti. Pri oblikovanju strokovnih izhodišč smo izhajali iz načel stroke, kakor so zapisana v predpisih s področja knjižničarstva, s ciljem, da bi tako organizirani knjižnici neposredno ustrezali minimalnim pogojem za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe. Predpisi celo predvidevajo možnost združevanja različnih vrst knjižnic in pričujoča strokovna izhodišča predstavljajo poskus konkretizacije določila o neokrnjenosti knjižničnih funkcij iz 3. člena Pravilnika o pogojih izvajanja knjižnične dejavnosti kot javne službe.

Zakonska ureditev slovenskega knjižničarstva ter umeščenost šolskih in splošnih knjižnic v različna vladna resorja narekujeta jasno ločevanje obeh vrst knjižnic in omejeno ter pregledno uporabo skupnih virov. Drugačne rešitve bi zahtevale dopolnitev obstoječe zakonodaje.

Termin »uporaba skupnih virov« predstavlja ključ za razumevanje pričujočih izhodišč. Skupni viri so tista sredstva obeh knjižnic - oprema, fond in prostor, ki lahko služijo uporabnikom obeh vrst knjižnic, ne da bi krnili njuno delovanje ter omogočajo relativno enostavno izvedbo predlaganega modela ob ustreznem dogovoru obeh knjižnic. Kakor velja, da strokovna izhodišča usmerjajo knjižničarsko prakso, pa velja tudi obratno. Verjamemo, da bodo konkretne situacije v posameznih okoljih razkrile sedaj skrite probleme pri uporabi skupnih virov obeh vrst knjižnic, ki bodo spodbuda za dopolnitev strokovnih smernic. Eno izmed naših vodil pri pripravi smernic je bila ravno postopnost in premišljenost pri združevanju funkcij obeh knjižnic, ki omogoča refleksijo stroke o rezultatih in smeri nadaljnjega razvoja.

Za zaključek pa naj opozorimo, da uporaba skupnih virov šolske in splošne knjižnice nikakor ni optimalna rešitev za zagotavljanje dostopa do knjižničnih storitev lokalnemu prebivalstvu kot nadomestek krajevne splošne knjižnice. Predlagani model predstavlja samo začasno rešitev, saj lahko krajevna splošna knjižnica popolnoma razvije svoje dejavnosti le v samostojnih, njej namenjenih prostorih.

Literatura

Statistični urad Republike Slovenije. SI-STAT podatkovni portal. Dostopno na URL <http://www.stat.si>

Slovenske knjižnice v številkah. Splošne knjižnice 2006. Dostopno na URL <http://www.nuk.uni-lj.si>.

ZAKON o lokalni samoupravi. Uradni list RS 94/2007 z dne 16. 10. 2007.

ZAKON o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Uradni list RS 16/2007 z dne 23. 2. 2007.

ZAKON o knjižničarstvu. Uradni list RS 87/2001 z dne 8.11.2001.

PRAVILNIK o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe. Uradni list RS 73/2003 z dne 29. 7. 2003.